

Kuoleman tutkintaa Oulun poliisilaitoksella

Poliisin kohtaamia kuolemantapauksia ja niiden jälkipurkamista

Tuomas Sälkiö

6/2020

Tiivistelmä

Tekijä Tuomas Sälkiö	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Kuoleman tutkintaa Oulun poliisilaitoksella –Poliisin kohtaamia kuolemantapauksia ja niiden jälkipurkamista	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Jari Hyyti, opettaja	Opinnäytetyön muoto Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Poliisin työtehtäviin kuuluu kuolemansyynselvittäminen. Näin ollen poliisi kohtaa monin erilaisin tavoin menehtyneitä ihmisiä. Nämä ovat aina pysäyttäviä kokemuksia ja saavat poliisissakin heräämään erilaisia tuntemuksia.</p> <p>Kuolemantapauksien käsitteleminen on tärkeää, jottei käsittelemättömät tapaukset haittaa työntekoa tai työterveyttä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, että millaisia kuolemantapauksia poliisi on kohdannut työtä tehdessään. Tutkimuksessa selvitetään myös, kuinka poliisit käsittelevät tällaisia asioita sekä mitä apua laitos tarjoaa kuolemantapausten jälkipurkuun. Tutkimuksessa on avattu perustietoa kuolemasta ja tuntemuksista, joita kyseinen tapahtuma herättää.</p> <p>Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksessa on haastateltu kolmea eri Oulun poliisilaitoksen työntekijää, jotka ovat työssään joko kohdanneet kuolemaa tai olleet mukana tällaisen asian jälkipurkamisessa. Haastateltavat ovat tarkoin valittu tutkimusta ajatellen. Tutkimuksessa tuodaan myös esille aiemmissa tutkimuksissa ilmenneitä kuolemantapauksia, joita poliisi voi mahdollisesti työtehtävällään kohdata.</p>	
Sivumäärä 34+17	Tarkastuskuukausi ja -vuosi 5/2020
<p>Avainsanat</p> <p>Poliisi, Kuolemansyyn tutkinta, Kuolemansyyt, Jälkihoito, Kriisituki, Kuolema, Stressi</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET.....	5
2.1 Kuolema	5
2.2 Kuolemansyyt.....	5
2.3 Jälkipuinti	6
3 KUOLEMAN KOHTAAMINEN.....	8
3.1 Kuoleman herättämiä tunteita.....	9
3.1.1 Suru.....	9
3.1.2 Stressi sekä kumulatiivinen stressi	10
3.1.3 Trauma ja posttrauma	11
3.1.4 Pelko	12
4 POLIISI JA KUOLEMA	12
4.1 Kuolemansyyntutkinnasta	12
4.2 Milloin poliisin tehtävä	14
4.3 Kenelle kuolemansyyntutkinta kuuluu poliisissa.....	14
5 POLIISIN KOHTAAMIA KUOLEMANTAPAUKSIA.....	14
5.1 Kuolemantapauksia	15
5.1.1 Tylpän väkivallan aiheuttamia vammoja ja yleisimpiä kuolemantapauksia	15
5.1.2 Hukkumiset.....	17
5.1.3 Henkirikokset.....	17
5.1.4 Itsemurhatapauksia	18
6 ASIOIDEN KÄSITTELEMINEN	19
6.1 Kriittisten tilanteiden jälkihoito poliisissa.....	20
6.2 Jälkipuinti laitoksella.....	20
6.3 Posttraumatyöpajat	21
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	21
7.2 Tutkimuksen toteutus	22
7.3 Tutkimusmenetelmä	22
7.3.1 Aineistonkeruu.....	22
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	24
8.1 Poliisi kuolemansyyntutkinnassa	24
8.2 Poliisien kohtamia kuolemantapauksia	26
8.3 Asioiden jälkikäteinen käsitteleminen	26
9 POHDINTA.....	30
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Kuolemansyyn selvittäminen on yksi poliisin oleellisista tehtävistä. Näin ollen poliisi kohtaa työssään ihmisiä, jotka ovat menehtyneet erilaisin tavoin. Toiset ovat voineet kuolla luonnollisesti, kun taas toiset esimerkiksi jonkin onnettomuuden kautta. Kuoleman kohtaaminen on aina pysäyttävä paikka ja se saa ihmisen miettimään monia erilaisia asioita. Poliisin työssä on tärkeää, että jokainen käsittelisi mieleen jääneet tapaukset, jotta ne eivät jäisi vaivaamaan myöhemmin.

Poliisiammattikorkeakoulututkintoon kuuluu väkivalta- ja kuolemansyy -kurssi, joka käsittelee kuolemaa. Tämän kurssin aikana nähdään kuvia erilaisista vainajista, joka sai minut miettimään, ettei tällaisia asioita pysty kohtaamaan työtehtävillä ilman, ettei tilanteita ja näkyjä kävisi jollain tapaa läpi myöhemmin. Tämä on aina konkreettinen ja tärkeä aihe poliisin työssä, sillä kuolemansyyn selvittäminen kuuluu poliisin tehtäviin.

Poliisihallitus on laatinut koko poliisiorganisaatiolle yhteisen ohjeen kriittisten tilanteiden jälkipurusta. Kuoleman kohtaaminen on yksi osa-alue, jonka jälkeen tulee tarpeen vaatiessa järjestää jälkipurkutilaisuus. Poliisihallituksen ohjeen tarkoituksena on mahdollistaa kaikille poliisiyksiköille samanlainen mahdollisuus purkutilaisuuksien pitämiseksi.

Tässä opinnäytetyössä tullaan tutkimaan poliisin kohtaamia kuolemantapauksia ja niiden jälkikäteistä käsittelemistä. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa tuleville nuoremmille konstaapeleille sekä muille aiheen parissa työskenteleville tietoa siitä, mitä Oulun poliisilaitoksella tarjotaan kuolemantapauksien jälkikäteiselle käsittelemiseksi. Työn tavoitteena on myös saada nuoremmat konstaapelit miettimään etukäteen, että millaisia kuolemaan liittyviä tehtäviä heille voi mahdollisesti tulla vastaan työelämässä. Lisäksi tavoitteena on kartoittaa, että millaista apua poliisilaitos tarjoaa asioiden käsittelyyn jälkikäteen sekä miten apua voi saada ja mistä toimenpiteistä tapahtuman jälkeinen tunteiden purkaminen koostuu. Työ on rajattu Oulun pääpoliisilaitoksen alueella tapahtuviin kuolemantapauksiin sekä tällaisten tapausten jälkipurkuun.

Tämän lisäksi tutkimuksessa on pyritty avaamaan lukijalle, mitä kuolemalla tarkoitetaan, sekä millaisia tuntemuksia ihmisillä herää, kun kuolema tapahtuu läheiselle, tai kun joutuu kohtaamaan kuolleen ihmisen. Lisäksi lukijalle tuodaan ilmi myös minkä vuoksi ja milloin poliisi joutuu kohtaamaan ja suorittamaan kuolemansyyn tutkintaa.

Tutkimuksessa on haastateltu kolmea eri Oulun poliisilaitoksella työskentelevää henkilöä. Haastateltavien työtehtävään kuuluu joko kohdata kuolemaa tai olla mukana tällaisten tilanteiden jälkipurkamisessa. Haastateltavat ovat valittu tarkoin työtä ajatellen.

2 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Kuolema

Kuolema herättää jokaisessa ihmisessä joitakin tunteita. Tällaisia tunteita saattavat olla avuttomuuden, nöyryyden ja pelon tunne. Yksi syy tällaisille tunteille on kuoleman mieltäminen lopulliseksi. Maanpäällinen elämä loppuu, eikä sama henkilö kykene enää palaamaan kuten esimerkiksi videopeleissä. Ihmisten tulee kuitenkin muistaa, että kuolema on yhtä luonnollinen asia kuin syntymäkin. (Kiiski 2009, 15.)

Kuoleman määritelmä on 1960-luvulla ollut hengityksen lakkaaminen sekä sydämen pysähtyminen. Nykypäivänä tilanne on eri, sillä lääketieteen kehittyessä on erilaisia tapoja, joilla ihminen voidaan pitää hengissä. Ihmisen ei tarvitse esimerkiksi itse hengittää, vaan hengityslaite voi tehdä sen hänen puolestaan. (Hakola ym. 2014, 9.)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa kuoleman toteamisesta (27/2004, 2–3§) määritellään, milloin ihminen on kuollut sekä kuoleman toteamisen edellytykset. Asetuksen mukaan ihminen on kuollut, kun kaikki tämän aivotointa on loppunut pysyvästi. Ihminen voidaan todeta kuolleeksi, kun hänen sydämensä on lakannut sykkimästä ja toissijaiset kuolemanmerkit ovat ilmaantuneet tai sydämen sykkiminen lakannut ja elimistö on silpoutunut tai murskautunut elinkelvottomaksi. Kuoleman toteamisen edellytyksenä sydämen sykkimisen lakattua on myös se, kun hengitys ja verenkierto ovat pysähtyneet eivätkä hoitotoimenpiteistä huolimatta käynnisty. Myös sellaisissa tilanteissa voidaan julistaa kuolleeksi, joissa hoitotoimenpiteitä on turha aloittaa ihmisen vammaan perusteella. Tällöin tiedetään, ettei hoitotoimenpiteistä ole hyötyä. Ihminen voidaan todeta kuolleeksi sydämen vielä sykkiessä, mikäli aivotoinnot ovat pysyvästi loppuneet. Edellytyksenä on siis, että aivoperäiset vasteet puuttuvat ja hengityskeskuksen toiminta loppunut ja niiden syy selvitetty. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta 27/2004, 2–4§.)

2.2 Kuolemansyyt

Menehtyneen ihmisen kuolemansyyt määritellään erilaisten tietojen perusteella. Kuolemansyyt jaetaan neljään erilaiseen kuolemaan johtaneeseen syyhyn, joita ovat: peruskuolemansyyt, välivaiheen kuolemansyyt, välittömät kuolemansyyt sekä kuolemaan vaikuttaneet syyt. Kuoleman luokka määritellään peruskuolemansyyntä ja kuoleman olosuhteiden mukaan. Kuolintodistuksessa on erilaisia kuolemanluokkia, joita ovat tauti, ammattitauti, itsemurha, tapaturma, lääketieteellinen hoito tai tutkimustoimenpide, sota, henkirikos ja epäselvä kuoleman luokka. (Kainu ym. 2019, 11.)

Peruskuolemansyy

Sitä tautia, tapaturmaa tai väkivaltaan liittyviä olosuhteita, josta kuolemaan johtanut vamma tai myrkytys aiheutui, kutsutaan peruskuolemansyyksi. Maailman terveysjärjestö (WHO) on laatinut kansainvälisen tautiluokituksen, jota käytetään kuolemansyyn tilastoissa. Kuolemansyytilastot laaditaan vuosittain peruskuolemansyyn tilaston mukaan. (Tilastokeskus 2019). Näin ollen peruskuolemansyyllä tarkoitetaan sitä syytä, joka on johtanut ihmisen kuolemaan.

Välivaiheen kuolemansyy

Välivaiheen kuolemansyyksi kutsutaan tilaa, joka johtaa peruskuolemansyystä välittömään kuolemansyyhyn. Menehtyneen ihmisen kuolintodistuksessa ilmoitetaan välivaiheen kuolemansyy ja se tallennetaan tilastoaineistoon. Välivaiheen kuolemansyytä ei kuitenkaan käytetä tilastoinnissa. (Tilastokeskus 2019)

Välitön kuolemansyy

Välittömäksi kuolemansyyksi kutsutaan tautia, vammaa tai vikaa, jonka oireisiin ihminen kuolee. Sydänpysähdys on kuitenkin yksi kuoleman mekanismeista, jota ei lueta välittömäksi kuolemansyyksi. (Tilastokeskus 2019.)

Myötävaikuttava kuolemansyy

Ihmisen kuolintodistuksen toisessa osassa on ilmoitettu muut merkittävät tilat, jotka voivat vaikuttaa kuolemaan, mutta nämä eivät liity todistuksen ensimmäisessä osassa olevaan syy-seurausketjuun. (Tilastokeskus 2019.)

2.3 Jälkipuinti

Jälkipuinti on katastrofipsykiatrian menetelmä sekä käsite. Jälkipuinti on tarkoitettu sellaisten ihmisten tueksi, jotka kohtaavat työssään psyykkisesti raskaita tilanteita. (Hammarlund 2001, 243). Jälkipuinti on tärkeä osa myös poliisin organisaatiota. Poliisi kohtaa kriittisiä tilanteita, joiden jälkikäteinen purkaminen on pakollista. Poliisihallituskin on määritellyt poliisiorganisaation jälkipuinnista erillisen ohjeen.

Defusing

Defusingilla tarkoitetaan psykologista purkukokousta. Yhdysvaltalainen psykologi Jeffrey Mitchell on kehittänyt sen 1980-luvun loppupuolella. Hän kehitti defusing-menetelmänsä sellaisten ihmisten traumaattisten kokemusten ja tilanteiden välittömään purkuun, joiden työhön liittyy paljon tällaisia tilanteita sekä tapahtumia. Tällaisia ammattikuntia ovat poliisin lisäksi esimerkiksi palomiehet sekä sairaaloiden poliklinikkahenkilökunta. (Saari 2003, 149.)

Nurmen (2006, 174) mukaan purkuistunto tulisi käynnistää kahdeksan tunnin kuluessa tapauksesta. Ihanteena pidetään istunnon käynnistämistä kolmen tunnin kuluessa. Purkukokous kuitenkin pyritään pitämään yleensä mahdollisimman pian traumaattisten tapahtumien tai tilanteiden jälkeen. Mikäli tapahtuma sijoittuu keskelle työpäivää, tullaan työnteko keskeyttämään hetkeksi ja pitämään purkukeskustelu. Tämän jälkeen työpäivä jatkuu normaalisti purkukokouksen jälkeen. Mikäli tapahtuma sijoittuu työpäivän loppupuolelle, lopetetaan työnteko ja päivä päätetään purkukokoukseen ennen kotiin lähtemistä. (Saari 2003, 149)

Purkukokouksen tarkoituksena on saada työntekijän työkyky palautumaan mahdollisimman pikaisesti. Tämä onnistuu purkamalla järjestelmällisesti sekä keskitetysti traumaattisen kokemuksen aiheuttamat päällimmäiset tuntemukset, jotka mahdollisesti purkautuisivat työtehtävissä tehottomammin ja vieden enemmän työaika. Kuvitellaan siis, että ihmisen sisälle on muodostunut traumaattisen kokemuksen perusteella pommi, joka tulee purkaa (defuse) keskustelemalla. Defusing-kokoukseen osallistuvat ainoastaan ne henkilöt, jotka olivat suorittamassa työtehtävää, jossa traumaattinen kokemus syntyi. (Saari 2003, 149–150.)

Yleisimmin defusing-purkuistunto kestää 20–45 minuuttia. Istunto voi korkeintaan kestää yhden tunnin. Defusing-istunnon seurauksena katsotaan, tarvitseeko järjestää erillistä debriefing-istuntoa tai saadaan selvyys siitä, että istunnon järjestäminen on tarpeellista. Mikäli istunto kestää yli tunnin, voidaan katsoa tarpeelliseksi järjestää debriefing-istunto. (Nurmi 2006, 173–174.)

Defusing-purkukeskustelu ei vaadi debriefingin kaltaista henkilöstöä tai rakennetta. Defusing-purkukeskusteluun osallistuvat ainoastaan omaan ammattiryhmään kuuluvat henkilöt. (Nurmi 2006, 172.)

Debriefing

Psykologisen jälkipuinnin toinen muoto on debriefing. Debriefingin tarkoituksena on ehkäistä tai lieventää traumaattisen tapauksen aiheuttamia jälkivaikutuksia. Istunnon tarkoituksena on myös tuoda esiin se, että mikäli tilanne on ollut tarpeeksi rankka, ei kukaan selviä siitä oireitta. Debriefing istunto tulee järjestää 24–72 tuntia tapahtuneen jälkeen. Mikäli istunto pidetään liian aikaisin, voivat

osalliset olla edelleen sokkivaiheessa. Purkukeskustelu tulee kuitenkin pitää kolmen päivän kuluessa, kun tapahtumat ovat vielä tuoreessa muistissa. Istunnossa ei ole tarkoituksena käydä läpi taktisia tai teknisiä toimintamalleja. Istunnossa ei ole puhepakkoa, arvojärjestystä tai aikarajaa. Istunto saattaa kestää useita tunteja, eikä sen aikana pidetä isompia taukoja. (Nurmi 2006, 177–180.)

Istunnossa ihanteellinen ryhmän koko on 10–15 henkilöä. Tästäkin voidaan poiketa mikäli se nähdään tarpeelliseksi. Istunnon vetäjillä on iso vastuu, sillä heidän tulee vetää istuntoa sekä katsoa, että kaikki saavat tarvittavan puheenvuoron. Istunnossa osallistujien olisi parasta asettua ympyrän tai hevosenkengän muotoon, jotta he näkisivät toistensa kasvot sekä reaktiot. (Nurmi 2006, 180.)

Debriefing istunnon ”pelisäännöt” ovat seuraavanlaiset:

- Istunnon vetäjän on oltava koulutuksen saanut
- Kesto 2–4 tuntia
- Puretaan ajatuksia ja tunteita ryhmässä. Istunto ei ole mikään ”oikeudenkäynti”
- Osallistujina ovat henkilöt, jotka ovat kokeneet traumaattisen tilanteen
- Luottamuksellinen ja vaitioloon velvoittava eli asioita ei kerrota istunnon ulkopuolelle
- Tilanteesta riippuen osallistujat voidaan jakaa useampaan ryhmään erilaisilla kriteereillä. (Pelkonen 2005, 20.)

Debriefing -istunto on jaettu seitsemään erilaiseen vaiheeseen. Aloitusvaiheessa käydään vetäjän johdolla läpi mitä istunnossa tulee tapahtumaan ja miksi. Tämän jälkeen käydään läpi istunnossa noudatettavat säännöt. Seuraavaksi tulee faktaosio, jossa käydään läpi tapahtumien kulku sekä mahdolliset siihen johtaneet syyt. Ajatusvaiheessa käydään tapahtumat läpi loogisessa järjestyksessä. Reaktiovaiheessa kaikki saavat kertoa kokemuksistaan, tuntemuksistaan ja tekemisistään. Informaatiovaiheessa vetäjä kokoaa kaiken saamansa tiedon yhteen ja kertoo odotettavista reagoititavoista, sekä antaa mahdollisesti neuvoja. Lopuksi on yhteenveto sekä päätösosio, jossa käydään läpi esimerkiksi töihin paluuta sekä mahdollisia jatkotoimenpiteitä. (Pelkonen 2005, 20.)

3 KUOLEMAN KOHTAAMINEN

Kuolemaa kohdatessa tulee ottaa huomioon ihmisten yksilöllisyys sekä moninaisuus, sillä ihmiset kokevat ja reagoivat kuolemaan erilaisin tavoin. Näihin vaikuttavat monet erilaiset osatekijät. Ihminen ei koskaan kykene ymmärtämään toisen ihmisen tuntemuksia. Mikäli itse on esimerkiksi menettänyt oman läheisensä, voi yleisellä tasolla tietää mitä läheisen menettäminen saattaa toiselle ihmiselle merkitä. Emme kuitenkaan kykene tarkalleen tietämään millaisia ovat toisen ihmisen

kokemukset, ahdistukset tai kärsimykset. Nämä ovat kaikki yksilöllisiä jokaisella ihmisellä. Suurena apuna kärsimyksen aiheuttamien tuntemusten käsittelemiselle on läheinen, joka on tukena ja kantamassa huolta. Haasteellisinta on yksinäisen surijan roolissa. (Hänninen & Pajunen 2006, 35–36.)

Nykyään sairauksiin voidaan vaikuttaa erilaisin tavoin, esimerkiksi hidastamalla tai kontrolloimalla niiden etenemistä. Tämä on aiheuttanut ennakoimattomia seurauksia, joita ovat esimerkiksi se, että kuolemaan suhtaudutaan eri tavalla ja sitä pidetään luonnottomana asiana. Kuolema on ihmisille erittäin pelottava asia, joten ihmiset mieluummin vaikenevat kuin puhuvat kuolemasta. (Hänninen & Pajunen 2006, 77.)

Kuolemat kätetään nykypäivänä sairaaloihin. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihmiset eristävät kuoleman tiettyihin paikkoihin, jolloin sen olemassaolo pysy kiellettyä sen yksityisen luonteen takia. Kuolema ymmärretään seurauksena sairauksista ja tiloista, joihin voidaan vaikuttaa lääketieteellisesti. (Miettinen 2006, 11–12.)

Suomessa äkkikuolemina pidetään liikenneonnettomuuksia, muita tapaturmia, itsemurhia ja väkivaltaa. Nämä saavat ihmiset pysähtymään ja miettimään kuolemankysymyksiä. Ihmiset kokevat oman kuolemansa etäiseksi tai kuolemanuhan melko pieneksi, vasta myöhemmin eteen tulevaksi asiaksi. Tavallisessa arjessa ei juurikaan haluta ajatella asiaa. (Sand 2003, 48.)

Kriittisen tilanteen jälkeen syntyy tietynlaisia oireita ja tuntemuksia. Nämä oireet ja tuntemukset saattavat ilmentyä ihmisillä eri vaiheissa, sillä ihmiset ovat yksilöllisiä. Kriisin kokemisesta ja siitä selviytymisestä on tehty jaottelu, jonka vaiheita ovat sokkivaihe, reaktiovaihe, korjaamisvaihe ja uudelleen suuntautumisen vaihe. Ihmisten eri oireet ja tuntemukset esiintyvät ihmisillä joissakin edellä mainituista vaiheista. (Rantaeskola ym. 2014, 176.)

3.1 Kuoleman herättämiä tuntemuksia

Ihmiset kokevat kuoleman erilaisin tavoin. Toiselle kuolema voi olla helpotus, kun taas toiselle hyvinkin vaikea asia (Hänninen & Pajunen 2006, 14). Kuolemaa kohdatessa ihmiselle syntyy erilaisia tunteita. Tällaisia tunteita voivat olla suru, stressi, kumulatiivinen stressi, posttraumaattinen stressireaktio ja pelko.

3.1.1 Suru

Suru on luonnollinen reaktio ihmisellä menetyksen ja luopumisen hetkellä. Surua saatetaan tuntea esimerkiksi läheisen menehtyessä. Surua voi myös tuntea muissakin menetyksissä, kuten avioliiton päättymisessä. Läheisen menehtyminen on kuitenkin yksi hyvin merkittävä surua aiheuttava

tapahtuma. Suru pitää sisällään erilaisia tunnereaktioita ja fyysisiä reaktioita, mutta jokaisella ihmisellä suruun liittyvät tunteet ja reaktiot ovat yksilöllisiä. (Hänninen & Pajunen 2006, 147.)

Yhteiskunta muuttuu ja sen myötä myös surun ilmeneminen ja käsittely ovat muuttaneet muotoa. Sureminen on aiemmin ollut yhteisöllinen tapahtuma ja kokemus, mutta nykyään suru on muuttunut yksityiseksi asiaksi. Nykyään suru näyttää tekevän surijan yksinäiseksi ja eristäytyneeksi, sillä sen ilmaisemisesta on tullut ei-toivottu asia. Ihmiset eivät nykypäivänä halua kohdata surevaa ihmistä, sillä he pelkäävät, etteivät kykene hallitsemaan omia tunteitaan. (Hänninen & Pajunen 2006, 143–144.)

Suru on jokaisella ihmisellä yksilöllistä. Suruun saattaa liittyä joitakin ruumiillisia oireita, kuten päänsärkyä, vatsakipua, huimausta tai vapinaa. Ihmiset saattavat surun keskellä hakea lääkäristä apua niin ruumiillisiin kuin henkisiin surun oireisiin. Suru saattaa kuitenkin auttaa parantamaan joidenkin ihmisten elämänlaatua, sillä suhde kuolevaisuuteen ja elämän rajallisuuteen selkenee. (Hänninen & Pajunen 2006, 144.)

Yksi yleisimpiä tuntemuksia surun hetkellä on syyllisyyden tunne. Sureva saattaa miettiä monia tehtyjä tai tekemättömiä asioita, sanottuja tai sanomatta jääneitä asioita. Monesti herää myös kysymyksiä, kuten ”olisinko voinut tehdä jotain toisin” tai ”miksi en viettänyt enemmän aikaa hänen kanssaan”. Näin ollen syyllisyyden tunne nostaa esiin tekemämme valinnat. (Hänninen & Pajunen 2006, 150–151.)

3.1.2 Stressi sekä kumulatiivinen stressi

Ihmisen äkillinen kuolema voi aiheuttaa esimerkiksi läheisissä stressin tunnetta. Kuolema on tapahtunut äkillisesti, eivätkä läheiset ole osanneet valmistautua tapahtuneeseen. Tästä voi olla seurauksena stressireaktio. ”Stressin lähde voi olla yksittäinen äkillinen tapahtuma” (Rantaeskola ym. 2014, 170).

Poliisi kohtaa työssään paljon stressaavia tilanteita. Kuoleman kohtaaminenkin voi olla hyvinkin stressaava tilanne, sillä tapahtumapaikalla saattaa olla vainajan omaisia. Omaisten läsnäolo tuo poliisille omat ”haasteensa” ja saattaa aiheuttaa stressaavan tilanteen. Poliisiin tulee kuitenkin osata hallita omaa stressiään, jotta hän pystyy hoitamaan työtehtävänsä tarkoituksenmukaisesti.

Stressillä tarkoitetaan ihmisen kehon tapaa reagoida haastavaan tai kuormittavaan tilanteeseen. Stressi on tilanne, jota ihminen ei kykene hallitsemaan. Stressi on ihmisen tahdosta riippumaton asia. Haastavassa tai kuormittavassa tilanteessa keho tuottaa kortisolia, jota kutsutaan stressihormoniksi. Stressaavassa tilanteessa kortisolitaso nousee ja se palautuu päivän mittaan takaisin normaalille tasolle. Stressistä voi olla hyötyä, mutta myös haittaa. Stressi auttaa

kohtaamaan haasteita, sillä se auttaa valmistautumaan edessä olevaan haasteeseen. Stressin liiallinen kasvu voi kuitenkin olla myös haitaksi. (Rantaeskola ym. 2014, 168.)

Stressi vaikuttaa ihmisessä sen autonomisen hermoston toimintaan. Autonominen hermosto koostuu kahdesta hermostosta, jotka ovat sympaattinen ja parasympaattinen hermosto. Stressitilanteessa ihmisellä esiintyy erilaisia fyysisiä reaktioita, kuten hengitysteiden laajenemista, sydämen lyöntitiheyden kasvamista sekä verenkierron nopeutumista. Näitä reaktioita kutsutaan taistele tai pakene -reaktioiksi. (Rantaeskola ym. 2014, 169.)

Stressin synnyttämiä kehollisia muutoksia on mahdollista mitata. Kun ihminen kokee jonkin ärsykkeen, se laukaisee elimistössä fysiologisia muutoksia. Muutoksia syntyy tarkkaavaisuuteen, yleiseen vireystilaan ja emotionaaliseen tilaan. Ihminen on vuosia reagoinut stressaavaan tilanteeseen samalla tavalla. Tällaisten korostuneesti voimakkaiden reaktioiden on stressitutkimuksessa tutkittu olevan fyysisen sairastumisen riskitekijöitä. (Rantaeskola ym. 2014, 169.)

Kumulatiivinen stressi tarkoittaa kasautunutta stressiä. Kumulatiivinen stressi syntyy, mikäli ihminen kokee jatkuvaa stressiä, tai mikäli hän ei ole purkanut aiempaa stressiä. Kumulatiivinen stressi voi altistaa fyysisille sekä psyykkisille vaivoille. Näin ollen, mikäli ihminen kokee uuden stressitilanteen ennen kuin hän on toipunut edellisestä niin stressi kumuloituu. (Rantaeskola ym. 2014, 170.)

Kumuloituneessa stressissä kortisolitaso ei laske kuten normaalissa stressissä. Kumuloituneessa stressissä kortisolitaso pysyy korkealla myös haastavan tai uhkaavan tilanteen jälkeenkin. Tämä voi kuormittaa myös ihmisen aivotoimintaa, sillä jotkin aivoalueet saattavat herkistyä ylläpitämään uhkaan valmistautumisen tilaa, vaikka uhka ei ole enää konkreettinen. (Rantaeskola ym. 2014, 170.)

3.1.3 Trauma ja posttrauma

Trauma syntyy haastavan tai kriittisen tilanteen seurauksena. Tällaisia tilanteita voivat olla kokemukset, jotka uhkaavat ihmisen turvallisuutta, kehonsa koskemattomuutta, identiteettiään tai käsitystä oikeasta ja väärästä. Traumatisoivassa tapauksessa ihmisen ei tarvitse itse olla tapahtuman kohteena. Trauma voi syntyä myös näkemällä jotain stressaavaa tai järkyttävää. Traumatisoiva tilanne ei välttämättä jää ihmisen muistiin tarkasti, mutta saattaa aiheuttaa takaumia järkyttävästä tilanteesta. (Rantaeskola ym. 2014, 174.)

Ihmiselle kehittyy traumaperäinen stressihäiriö tämän jouduttua yllättävään tilanteeseen. Traumaperäinen stressihäiriö ilmenee yleensä noin kolmen kuukauden kuluttua traumaattisesta tapahtumasta. Tapahtumat, joihin liittyy kuolema tai vakava loukkaantuminen ovat ihmisille

epänormaaleja tilanteita ja aiheuttavat tällaisen stressihäiriön. Esimerkiksi vakavat auto-onnettomuudet, joutuminen ryöstön raiskauksen tai pahoinpitelyn kohteeksi ovat sellaisia, jotka aiheuttavat ihmisessä traumaperäisen stressihäiriön. Kuoleman tai vakavan loukkaantumisen olemassa oleva vaara aiheuttaa ihmisessä erilaisia tuntemuksia, kuten pelkoa, kauhua ja avuttomuutta. (Terveyskirjasto 2020.)

Traumaattisen stressihäiriön yleisimpinä oireina ovat psyykkiset häiriöt. Tällaisia oireita voivat olla ärtyneisyys, keskittymisvaikeudet ja säikähtelyt pienistä asioista. On olemassa ammatteja, joissa työntekijät joutuvat kohtaamaan traumaattisia näkyjä. Esimerkiksi poliisi on ammatti, jossa voidaan kohdata traumaattisia näkyjä, jotka johtavat traumaperäiseen stressihäiriöön. Poliiseillakin oireet voivat olla niin voimakkaita ja pitkäaikaisia, että ne johtavat työkyvyttömyyteen. (Terveyskirjasto 2020.)

3.1.4 Pelko

Suomen mielenterveysliiton sivuilla kerrotaan, että pelko on luonnollinen tunne, joka auttaa ihmistä selviytymään. Pelko saa ihmisen varautumaan esimerkiksi erilaisiin vaaratilanteisiin. Pelon voimakkuus voi vaihdella lievästä pelosta paniikkiin. Pelon kohteita voi olla monenlaisia.

Kuolema herättää ihmisissä monenlaisia tunteita. Yksi kuoleman herättämistä tuntemuksista on pelko. Pelätään kipua, riippuvuutta sekä kontrollin menettämistä, jota kuolema tuo tullessaan. Nämä tuntemukset ovat kuitenkin ihmisellä pään sisällä. (Hänninen & Pajunen 2006, 13–14.)

Kuolema aiheuttama pelko voi johtua siitä, ettei tiedetä mitä tapahtuu kuoleman jälkeen. Pelko saattaa aiheuttaa myös ahdistusta sillä kuolema on myös osittain tuntematon. Ihmisillä herää usein kuolemaa kohdatessa kysymys, mitä tapahtuu kuoleman jälkeen. Tämä kysymys herää ihmisessä uskonnosta riippumatta. Kuolemisen tavat voidaan erotella normaaleiksi ja epänormaaleiksi. Esimerkiksi yksi normaaleista tavoista on kuolla vanhuuteen. Yksi epänormaaleista tavoista taas on kuolla jonkin onnettomuuden seurauksena. (Hänninen 2001, 182–188.)

4 POLIISI JA KUOLEMA

4.1 Kuolemansyyntutkinnasta

Kuolemansyyntutkimuksen tarkoituksena on löytää syy, joka on johtanut kuolemaan. Kuolemansyyntutkimuksesta aloitetaan tutkinta, joka on joko lääketieteellinen tai oikeuslääketieteellinen selvitys. Kuolinsyy tulee aina selvittää.

Kuolemansyyntutkinnasta säädetyn lain mukaan kuolemansyynselvittäminen kuuluu joko lääkärille tai poliisille. Menehtyneelle henkilölle voidaan tehdä joko lääketieteellinen- tai oikeuslääketieteellinen selvitys. Kummassakin voidaan suorittaa ruumiinavaus, mikäli se koetaan tarpeelliseksi. (Karkola 2006, 13.)

On olemassa kaksi erilaista kuolemansyyn selvittämistä, jotka ovat lääketieteellinen- ja oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen. Lääkäri on vastuussa lääketieteellisestä selvittämisestä. Poliisi johtaa ja on vastuussa tutkinnasta oikeuslääketieteellisessä kuolemansyyn selvittämisessä. Vaikka poliisi vastaakin tutkimuksesta, oikeuslääketieteellisessä kuolemansyyn selvittämisessä poliisi voi tehdä yhteistyötä oikeuslääkärin kanssa. Poliisin on mahdollista käyttää apuna potilasta hoitanutta lääkäriä, mutta silti lähes poikkeuksetta ruumiinavaukset suorittaa oikeuslääkäri. (Kiiski 2009, 16.)

Kuolemansyyntutkinnan lain 3:n luvun 7:n pykälän 2:n momentti käsittelee poliisin ja lääkärin yhteistyötä kuolemansyyntutkinnassa, ja sen mukaan kuolemansyyntutkinnassa on tarvittaessa käytettävä apuna lääkäriä. Näin ollen poliisi käyttää lääkäriä apuna kuolemansyyn selvittämisessä lähes aina. Mikäli poliisi ei käytä lääkärin apua tutkinnan alkuvaiheessa, oikeuslääkäri avustaa poliisia tehdessään ulkoista tarkastusta sekä tekemällä oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen. (Kiiski 2009, 19.)

Kuolemansyyn on tärkeää selvittää yleisen oikeusturvan sekä terveydenhuollon kannalta. On tärkeää, että kuolemantapaus selvitetään mahdollisimman luotettavasti sekä kattavasti, jotta saadaan mahdollisimman tarkka kuva tapahtumien kulusta. Tarkalla selvittämisellä turvataan vainajan omaisten, hoitohenkilökunnan, vainajan työnantajan, poliisin tai rikoksesta epäillyn oikeusturva. (Kiiski 2009, 15.)

Esimerkiksi rikoksesta epäillyn oikeusturvan kannalta on merkittävää selvittää tapahtumien kulku sekä kuolemaan johtaneet syyt. Esimerkkinä henkilö X on pahoinpidellyt henkilöä Y. Myöhemmin samana päivänä henkilö Y menehtyy sydänkohtaukseen. Poliisi voi ulkoista tarkastusta tehdessään havaita vainajassa ulkoisia vammoja, joiden epäillään liittyvän kuolemaan. Tästä syystä henkilön X oikeusturvan kannalta on tärkeää, että kuolemansyyntutkinta tehdään kattavasti ja tarkasti. Tässä tapauksessa henkilö X syyllistyy ainoastaan pahoinpitelyyn, vaikka häntä voidaan epäillä paikalla vallinneiden olosuhteiden perusteella esimerkiksi kuolemantuottamuksesta tai taposta.

Kuolemansyyntutkinta on merkittävää myös kansanterveyttä ajatellen. Tilastollisia tietoja voidaan käyttää tapaturmien ennalta ehkäisemiseen, liikenneturvallisuuden parantamiseen ja päihteiden käytön vähentämiseen. Tämän lisäksi kuolemansyyntutkinta vähentää väriin tietojen leviämistä sekä huhujen liikkumista. (Kiiski 2009, 15.)

Vainaja voidaan haudata tai luovuttaa lääketieteellistä opetusta tai tutkimusta varten vasta, kun kuoleman syy on selvitetty. Lääkäriin on viipymättä laadittava kuolintodistus kuolemansyyin selvittyä. Tämän jälkeen lääkäriin on annettava lupa hautaamiselle. (Asetus kuolemansyyin selvittämisestä 4:19.)

4.2 Milloin poliisin tehtävä

Lain kuolemansyyntutkinnasta 3:n luvun 7:n pykälän mukaan poliisin on suoritettava tutkinta, kun ei tiedetä, onko kuolema johtunut sairaudesta, tai kun vainaja ei ole viimeisen sairauden aikana ollut lääkärin hoidossa. Poliisin tulee suorittaa tutkinta myös, kun kuoleman on aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide. Sama pätee myös silloin, kun kuolema on tapahtunut yllättävästi. (Laki kuolemansyyin selvittämisestä 3:7.)

4.3 Kenelle kuolemansyyntutkinta kuuluu poliisissa

Aiemmin keskusrikospoliisi oli tutkimassa vaikeampia kuolemansyyin selvittämiseen liittyviä tapauksia, kuten henkirikosepäilyjä. Nykypäivänä nämä ovat kuitenkin paikallispoliisin työtä ja keskusrikospoliisi tutkii muita tapauksia, kuten talousrikollisuutta. (Karkola 2006, 66.)

5 POLIISIN KOHTAAMIA KUOLEMANTAPAUKSIA

Suomessa useimmat kuolemantapaukset selvitetään oikeuslääketieteellisenä kuolemansyyntutkintana. Lähes kaikille vainajille suoritetaan oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus. Näillä on suuri merkitys, jotta jokaisen kohdalla saadaan oikeusturva toteutettua. Lisäksi oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen avulla saadaan kuolemaan johtanut rikos ilmi tai rikoksen mahdollisuus poissuljettua. (Kiiski 2009, 60.)

Kuolemansyyntutkinnan aloittamisesta vastaa lääkäri tai poliisi. Poliisin saatua ilmoituksen kotikuolematapauksesta tulee pohtia, mennäänkö paikalle vai ei. Poliisilaitoksilla on näissä tapauksissa käytännön eroja, sillä toisissa laitoksissa poliisi menee aina paikalle ilmoituksen saatuaan, kun taas toisissa on käytäntönä, että paikalle ei mennä. Molemmissa on hyvät ja huonot puolensa. Pääsääntönä on kuitenkin, että kotikuolematapauksissa lääkäri menee ensisijaisesti paikalle. Poliisi pyydetään paikalle, mikäli lääkärin tekemän selvityksen perusteella tähän on aihetta. (Kiiski 2009, 60.)

Mikäli partio päättää mennä paikalle, sen rooli tapahtumapaikalla on merkittävä, sillä heidän tulee ensiksi pohtia, onko tapahtunut rikos vai luonnollinen kuolema. Partion saamat ensitiedot voivat

olla harhaanjohtavia tai virheellisiä, joten he eivät kykene sen perusteella vielä pohtimaan onko kyseessä rikosta vai ei. Virheellisiä alustavia tietoja voi olla esimerkiksi tapahtumaosoite, vainajan sukupuoli tai vainajan nimi. Paikan päällä partio pystyy tekemään tarvittavat havainnot sen selvittämiseen, onko tapahtunut rikosta vai ei. Näin ollen poliisin olisi kuitenkin aina hyvä käydä paikalla, sillä poliisi on paras ammattilainen tekemään arvion paikalla olevien olosuhteiden perusteella siitä, onko kyseessä mahdollinen rikos vai ei. Tällä siis saataisiin kitkettyä mahdolliset kohtalokkaat virheet pois. (Kiiski 2009, 60–61.)

5.1 Kuolemantapauksia

Poliisi kohtaa työtehtävillään monella erilaisella tavalla menehtyneitä henkilöitä. Kyse voi olla esimerkiksi luonnollisesta, itseaiheutetusta tai rikoksella aiheutetusta kuolemasta. Poliisin kuolemansyöntutkinta korostuu etenkin rikoksella aiheutetun tai itseaiheutetun kuoleman tutkimisessa, jotta asianosaisten oikeusturva toteutuisi. Poliisin on hyvä osata tunnistaa vammatyyppejä sekä näiden syntymekanismeja, jotta voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, milloin vammat ovat syntyneet, kuinka ne ovat syntyneet sekä mikä sen on aiheuttanut (Kiiski 2009, 61).

5.1.1 Tylpän väkivallan aiheuttamia vammoja ja yleisimpiä kuolemantapauksia

Tylpällä väkivallalla tarkoitetaan kaikkia muita kuin ampuma-aseilla, teräaseilla tai kuristusvälineillä aiheutettuja vammoja. Tylpän väkivallan vammoja esiintyy yleensä liikenneonnettomuuksissa, työtaturmissa, itsemurhissa ja pahoinpitelyissä. Liikenteessä tylpän väkivallan vammoja voi syntyä esimerkiksi, kun törmää liikkuvaan kulkuvälineeseen tai kaatumisesta kovalle alustalle. Työtaturmissa yleisimpiä tylpän väkivallan aiheuttaneita tapahtumia ovat putoamiset, kaatumiset tai isojen taakkojen alle jääminen. Itsemurhissa tylpän väkivallan aiheuttamia vammoja syntyy korkealta pudottautuessa tai liikkuvan esineen eteen heittäytymisestä. Pahoinpitelyssä tylpän väkivallan aiheuttamia vammoja syntyy, kun esimerkiksi lyödään pullolla, nyrkeillä tai potkitaan. Kaikista väkivallasta aiheutuneista kuolemista noin puolet ovat aiheuttaneet henkilön menehtymisen tylpän väkivallan aiheuttamiin vammoihin. (Kiiski 2009, 61.)

Liikenneonnettomuudet

Menehtymiseen johtavia liikenneonnettomuuksia voi olla monia erilaisia. Esimerkiksi autojen yhteentörmäys, jalankulkijan ja auton törmäys, moottoripyöräilijä kaatuminen tai polku-/moottoripyöräilijän ja auton yhteentörmäys. Liikenneonnettomuuksissa menehtyneet ovat usein

saaneet tylpän väkivallan aiheuttamia vammoja. Menehtyneillä saattaa olla ajoneuvon osien aiheuttamia viilto- ja pistohaavoja tai kaatumisen seurauksesta syntyneitä hankaumia. Hankaumia syntyy yleensä liikenneonnettomuudessa olleille jalankulkijoille, polku- sekä moottoripyöräilijöille. Hankaumalla tarkoitetaan ihon pintakerroksen repeytymistä osuessa kovaan alustaan (Kiiski 2009, 62). Ikkunoiden rikkoutuminen voi aiheuttaa esimerkiksi viilto- tai pistovammojen tapaisia ruhjevammoja. (Kiiski 2009, 66–67). Ruhjevammat ovat ihon ja kudosten haavoja. Ruhjevammojen muodossa on tyypillistä niiden epätasaiset reunat sekä epäsäännöllinen muoto. Ruhjevammoihin liittyy yleensä hankaumia ja mustelmia, joiden perusteella voidaan päätellä mistä suunnasta isku on kohdistunut. Ruhjevammojen sijainnista voidaan myös päätellä, ovatko ne itseaiheutettuja. Tyypillisesti ruhjevammoja syntyy liikenneonnettomuuksissa (Kiiski 2009, 65).

Tapahtumapaikka on yleensä paikka, missä poliisi ei tule suorittamaan vainajalle ulkoista tarkastusta. Ulkoinen tarkastus voidaan suorittaa myöhemmin esimerkiksi ruumishuoneella, missä selvitetään vainajan ulkoiset vammat sekä henkilöllisyys. Poliisi ottaa samalla vainajan omaisuuden haltuunsa. Liikenneonnettomuudessa voi olla kyse tapaturmasta, itsemurhasta tai rikoksesta. Tästä syystä ensipartion paikalla tekemät havainnot ovat tärkeitä kuolemansyyn selvittämistä varten. (Kiiski 2009, 66–67.)

Toisinaan liikenneonnettomuudessa voi olla kyse henkilöauton ja rekan yhteentörmäyksestä. Tällöin joudutaan turvautumaan erityisjärjestelyyn, eli ulkoista tarkastusta ei voi tehdä tapahtumapaikalla eikä ruumishuoneella, sillä ruumis on ruhjoutunut täysin rekan alle. Tällöin poliisiin tulee kuitenkin huolehtia henkilöllisyyden selvittämisestä sekä omaisuuden haltuunotosta. (Kiiski 2009, 67.)

Työtapaturmat

Poliisille tulee ilmoituksia työtapaturmatilanteista. Työtapaturmasta aiheutuneista kuolemista voidaan poliisissa aloittaa esitutkinta mahdollisen rikoksen osalta, ja tämän lisäksi aloitetaan kuolemansyyn tutkinta. Työtapaturmissa menehtyneille suoritetaan ulkoinen tarkastus vasta ruumishuoneella. (Kiiski 2009, 67.) Työtapaturmia tapahtuu yleensä rakennustyömaalla. Työntekijä on voinut pudota korkealta tai hänen päälleen on voinut tippua jotain. Työkoneiden kaatumiset ihmisten päälle aiheuttavat työtapaturmia.

Pahoinpitelyt

Pahoinpitelyssä on tyypillistä, että väkivalta kohdistetaan pään alueelle lyömällä tai potkimalla. Tylpän väkivallan aiheuttamat vammat voivat syntyä nyrkillä, pesäpallomailalla, pullolla tai muulla vastaavalla esineellä lyömisestä. Potkiminen pään alueelle tapahtuu yleensä sitten kun uhri on saatu kaatumaan maahan. Tällaiset iskut saattavat aiheuttaa ihmisen kuoleman. (Kiiski 2009, 68.)

Vainajalla voi pahoinpitelyn seurauksena syntyä erilaisia mustelmia. Mustelmat syntyvät yleensä kohtisuoraan suuntautuneesta iskusta ihon pintaan nähden. Mustelmat ovat kudostai verisuonirepeämiä. Mustelmat eivät aina välttämättä esiinny siinä kohdassa mihin isku on osunut. Ne voivat painovoiman vuoksi esiintyä eripaikassa kehoa. Mustelmia voi syntyä esimerkiksi nyrkin, kepin tai muun vastaavan iskun seurauksena. (Kiiski 2009, 63–64.)

Tutkinnallisesti on erittäin tärkeää, että päähän kohdistuneet vammat tutkitaan ja dokumentoidaan esimerkiksi valokuvaamalla. Partion suorittaessa ulkoista tarkastusta vainajalle, sen tulee aina tutkia pään alue mahdollisten tylpän väkivallan aiheuttamien vammojen vuoksi. Poliisi suorittaa pään ulkoisen tutkimisen katsomalla näkyviä vammoja sekä tunnustelemalla kalloa, jolloin voidaan huomata isommat murtumat tai turvotukset. Kallon vammat eivät aina kuitenkaan ole havaittavissa tunnustelemalla tai visuaalisella tarkastelulla, joten myös mahdollisten nesteiden valuminen pään alueella voi viitata kalloon kohdistuneeseen vammaan. Esimerkiksi mikäli vainajalla on valunut verta korvista, voi se olla merkki kallonpohjan murtumasta. (Kiiski 2009, 65–66.)

Tilastokeskuksen tuorein julkaisu kuolemansyistä on vuodelta 2018. Tilastossa on nähtävissä erilaisia tylpän väkivallan aiheuttamia kuolemia vuonna 2018. Kuolemantapauksia on ollut vuonna 2018 yhteensä 2581 kappaletta. (Liite 1.)

5.1.2 Hukkumiset

Toisinaan poliisi saattaa kohdata työtehtävällään vainajia, jotka ovat hukkuneet. Hukkumisella tarkoitetaan sitä, kun ihminen hengittää nestettä ja näin ollen tukehtuu siihen. Yleisin hukkumisen tapa on, että ihminen on joutunut veden varaan. Hukkuminen on mahdollista myös mutaan tai liejuun. Yleensä ihmiset ovat kaatuneet tällaiseen paikkaan ja joutuneet tajuttomaan tilaan, minkä seurauksesta eivät saa happea ja hukkuvat. Hukkumiset tapahtuvat yleisimmin kesäaikaan, mutta syksyllä, talvella ja keväällä ihmiset hukkuvat yleensä heikkojen jäiden takia. Kaikista hukkumistapauksista ilmoitetaan poliisille. (Kiiski 2009, 76–77.)

Vuosina 2010-2018 Suomessa hukkui keskimäärin 16 ihmistä (liite 4). Näin ollen poliisi kohtaa valtakunnallisella tasolla vuodessa useita hukkuneita. Hukkuneita ei aina välttämättä löydetä heti, vaan ne saattavat olla veden varassa pitkäänkin ennen löytymistä, ja löytyvät esimerkiksi jäiden lähdön jälkeen.

5.1.3 Henkirikokset

Poliisi voi kohdata työssään myös henkirikosten uhreja. Suomessa henkirikoksella tarkoitetaan tahallisella väkivallalla aiheutettua toisen kuolemaa. Suomen rikoslaissa on viisi nimikettä, joiden tunnusmerkistö pitää sisällään tämän määritelmän. Tällaisia rikosnimikkeitä ovat: murha, tappo, lapsensurma, surma sekä rikosnimikeyhdiste pahoinpitely ja kuolemantuottamusrikos. Suomessa

henkirikosten määrää vuosittain ei voida tarkalleen määrittää. Tähän on syynä se, että joitakin uhrin vammoja on mahdotonta määrittää jälkikäteen. Esimerkiksi alkoholistien kuolemissa ulkoisten vammojen vaikutus lopulliseen kuolemaan on epäselvä, sillä tämän yleiskunto on voinut olla jo etukäteen sen verran heikko. Tämän lisäksi viranomaiset ja tutkijat epäilevät, että joka vuosi muutama tahallinen henkirikos jää tulematta ilmi. (Niemi 2018, 16–17.)

Valtakunnallisella tasolla poliisi kohtaa vuodessa useita henkirikoksia. Tilastokeskuksen (liite 3.) mukaan vuonna 2010-2018 välisenä aikana Suomessa on tapahtunut keskimäärin 75 tilastoitua henkirikosta. Henkirikoksia saatetaan tehdä esimerkiksi teräaseella, ampumalla tai hirttämällä/kuristamalla. Terävän esineen avulla tehtyjä henkirikoksia vuosien 2010-2018 välisenä aikana tehtiin keskimäärin 35 kappaletta. Ampumalla tehtyjä henkirikoksia tehtiin kyseisten vuosien välisenä aikana keskimäärin neljä kappaletta. Kuristamalla tai hirttämällä tehtyjä henkirikoksia tilastoitui edellä mainitulla aikavälillä keskimäärin kahdeksan kappaletta. (Tilastokeskus 2020.)

Terävillä esineillä aiheutetuissa henkirikoksissa puukko on ollut yleisin tekoväline. Keittiöveitsi on myös useissa henkirikoksissa tekovälineenä, sillä talouksissa se on helposti saatavilla. Henkirikoksia saatetaan tehdä muillakin terävillä esineillä kuten ruuvimeisselillä, rikkoutuneella laispullolla tai lasin palasella. (Kiiski 2009, 79–80.)

Poliisin epäillessä ihmisen menehtyneen kuristamisen seurauksena, on ensisijainen kysymys henkirikoksen mahdollisuus. Ihmisiä saatetaan kuristaa monin erilaisin tavoin. Käsin kuristaminen on yksi tapa ja se on aina jonkun toisen tekemä, joten kysymys on tuolloin henkirikoksesta. Ihminen saatetaan kuristaa myös jonkun välineen kuten köyden, narun, sähköjohdon tai muun vastaavan avulla. Kuristamistapauksissa poliisin suorittaessa ulkoista tarkastusta, vainajassa voi olla havaittavissa tukehtumisen merkkejä, kuten kasvojen ja kaulan yläosan sinertyvyyttä, sekä silmien sidekalvojen pistemäisiä verenvuotoja. (Kiiski 2009, 72–73.)

Suomessa poliisi kohtaa yllättävän usein ampumatapauksia. Suomessa harrastetaan metsästystä sekä ampumaurheilua. Tästä syystä monissa kotitalouksissa saattaa olla yksi tai useampi ampumase. Suomessa ampumaseita on paljon luvallisia sekä luvattomia. (Kiiski 2009, 84.) Kuitenkin ampumaseella tehdyt henkirikokset ovat Suomessa harvinaisempia kuin terävillä esineillä tai kuristamalla tehdyt henkirikokset. Näin ollen poliisi on kohdannut ampumaseella toteutettuja henkirikoksia.

5.1.4 Itsemurhatapauksia

Poliisi kohtaa työssään myös henkilöitä, jotka ovat päättäneet oman elämänsä itse. Tapahtumapaikalla missä ihminen on tehnyt itsemurhan, poliisin tulee tarkoin tarkastella ympäristöä. Poliisin tulee siis pois sulkea rikoksen mahdollisuus kaikissa itsemurhatapauksissa.

Tilastokeskuksen (2020) laatiman viimeisimmän tilaston mukaan vuonna 2018 Suomessa on tehty itsemurhia 810 kappaletta. Näin ollen vuonna 2018 poliisi on valtakunnallisella tasolla kohdannut useita itsemurhan tehneitä ihmisiä. Itsemurhia on tehty monin erilaisin tavoin, mistä tilastokeskus on laatinut erillisen taulukon (liite 2).

Itsemurhat vuonna 2010–2018.

Taulukosta (liite 2) voidaan havaita, että vuonna 2018 eniten itsemurhia on tehty hirttäytymällä tai itsensä tukehduksella (307 kappaletta). Hirttokuolema tarkoittaa kielitoimiston sanakirjan mukaan hirttäytymistä eli hirttämisen aiheuttamaa kuolemaa. Tyypillinen hirttäytyminen tarkoittaa sitä, kun ruumis roikkuu hirttovälineen varassa. Tyypillisessä hirttäytymisessä hirttoväline kulkee kurkunpään yläpuolelta kaulan sivuitse niskan alueelle ja solmukohta on niskassa tai niskan yläpuolella. Kaikenlaiset muut hirttäytymiset ovat epätyypillisiä hirttäytymisiä. (Kiiski 2009, 74.) Itsensä tukehduksia muovipussiin pään ympärille laittamalla on tapahtunut Suomessa, mutta ne ovat harvinaisempia kuin hirttäytymiset. Tällaisissa tapauksissa ihminen on laittanut muovipussin pänsä ympärille ja sitonut narulla tai teipillä pussin suun kiinni kaulan kohdalta. (Kiiski 2009, 71.)

Itsemurhia tehtiin vuonna 2018 myös ampumalla itseä kiväärillä, haulikolla tai järeällä aseella. Tällaisella tavalla toteutettuja itsemurhia tehtiin vuonna 2018 92 kappaletta.

6 ASIOIDEN KÄSITTELEMINEN

Kuolema on luonnollinen tapahtuma, mutta sen kohtaaminen ei ole koskaan ”normaalia”. Kuoleman kohtaaminen herättää aina ihmisessä jonkinlaisia tunteita, vaikka vainajaa ei tuntisikaan. Tällaisia asioita tulee käsitellä, jotta ne eivät jäisi painamaan mieltä. Ihmiset saattavat kokea asiat erilaisin tavoin, esimerkiksi toiset saattavat kokea vainajan kohtaamisen raskaammin kuin toiset. Mikäli poliisissa työssä vainajan näkeminen aiheuttaa stressiä tai muita epänormaaleja tunteita, tulee asia purkaa oikealla tavalla. Kuoleman kohtaaminen on näin ollen yksi kriittinen tilanne, joka koettelee poliisin psyykkisiä voimavaroja. Tämän vuoksi on kehitelty erilaisia käsittelemisen menetelmiä, kuten defusing- ja debriefing-menetelmät. Myös asioiden etukäteinen pohtiminen ja miettiminen on tärkeää.

Poliisi on ammatti, joka koostuu sekä hälytyksiin reagoimisesta että niihin vastaamisesta. Tässä ammatissa siis korostuu etukäteinen valmistautuminen tehtävään. Poliisissa saadessa kuolemansyyn selvittämiseen liittyvän tehtävän, partion jäsenet voivat matkalla tapahtumapaikalle valmistautua psyykkisesti tulevaan tehtävään, mikä näkyy heidän toiminnassaan ja tilanteen kokemisessa. Mikäli etukäteinen valmistautuminen ei ole mahdollista, tilanne voi järkyttää enemmän. Tällaista etukäteistä henkistä valmistautumista voidaan kutsua ”psykkaamiseksi”. Tällaisen toiminnan

avulla työntekijät voivat etukäteen käydä läpi tulevan työtehtävän vaatimuksia, sisältöä sekä erityispiirteitä. (Saari 2000, 22.)

Kuoleman kohtaaminen kuuluu poliisin toimenkuvaan. Ammatillisuuden avulla poliisi pystyy ottamaan etäisyyttä kuolemaan ja kuolleeseen. Poliisi ei voi työtehtävällään asettua liikaa toisen ihmisen asemaan, sillä silloin työn hoitaminen ei onnistuisi tarkoituksenmukaisesti. (Pelkonen 2005, 21.)

6.1 Kriittisten tilanteiden jälkihoito poliisissa

Poliisihallitus on laatinut ohjeen (Poliisihallituksen ohje 2020/2012/668) kriittisten tilanteiden jälkitoimista. Ohjeen tarkoituksena on määrittellä miten poliisissa tulisi menetellä kriittisen työtehtävän jälkeen. Ohjeen tarkoituksena on myös laatia jokaiselle poliisilaitokselle sama toimintatapa kyseisen tilanteen jälkeen. Tämän lisäksi ohjeessa määritellään, kuinka henkilöstöä koulutetaan käsittelemään kriittinen tilanne sekä tiedottamaan siitä.

Työturvallisuuslain 2:n luvun 8:n pykälän mukaan työntajan velvollisuuksiin kuuluu huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta sekä terveellisyydestä työssä. Näin ollen työnantajan tulee tunnistaa ja selvittää työssä ilmenevät haitta- ja vaaratekijät. Työnantaja on velvollinen pyrkimään poistamaan tai vähentämään niiden vaikutusta alaisiin. Tämän lisäksi työnantaja on velvollinen tarkkailemaan jatkuvasti työympäristöä, työyhteisön tilaa sekä työtapojen turvallisuutta.

Poliisi kohtaa työssään lyhytkestoisia ja äkillisiä uhka- ja väkivaltatilanteita. Tämän lisäksi poliisi altistuu vaatimuksiltaan hyvinkin kuormittaviin tilanteisiin, jotka mahdollistavat altistumisen traumatisoitumiselle. Poliisityön vaarallista puolta on mahdotonta poistaa kokonaan, joten organisaatiossa tulee kiinnittää huomiota kriittisten tilanteiden käsittelemiseen sekä työyhteisön tukeen. Ennalta ehkäiseminen korostuu tässä asiassa, sillä kuka tahansa työyhteisöstä voi joutua kohtaamaan ja käsittelemään kriittisen tilanteen seurauksia. Henkilöstön valmentamisella kohtaamaan kriittisiä tilanteita voidaan ennalta ehkäistä tilanteen kuormittavia vaikutuksia. (Poliisihallituksen ohje 2020/2012/668.)

6.2 Jälkipuinti laitoksella

Kriittinen tilanne tarkoittaa sellaista tapahtumaa, jota työntekijä ei normaalisti kohtaa työssään. Ihmiset saattavat reagoida kriittisiin tilanteisiin erilaisin tavoin ja ne voivat aiheuttaa erilaisia reaktioita myös jälkikäteen. Kriittisen tilanteen jälkeen tyypillisiä reaktioita ovat traumaperäinen stressi, ja esimerkiksi mieleen tunkeutuvat ajatukset, tunteet ja aistimukset, syyllisyyden tunteet,

vetäytyminen, turtuneisuus, välttely, unihäiriöt, keskittymishäiriöt jne. Nämä ovat normaaleja tuntemuksia epänormaalissa tilanteessa. (Poliisihallituksen ohje 2020/2012/668.)

Poliisiyksiköiden tulee järjestää purkukeskustelutilaisuus henkilöstölleen, mikäli he ovat työtehtävissään joutuneet kohtaamaan seuraavanlaisia tilanteita;

- Aseelliset ja muut uhkatilanteet
- Poliisi on joutunut käyttämään asetta
- **Kuolemantapaukset**
- Työtoverin kuolema tai vakava loukkaantuminen
- Vakava läheltä piti -tilanne
- Väkivallan kohteeksi tai sen uhan alle joutuminen
- Erityisen järkyttävät tilanteet esim. lapsi joutuu väkivallan tai onnettomuuden uhriksi
- Poliisiuhkauksen/maalittamisen kohteeksi joutuminen

Poliisi voi työssään kohdata erilaisia kuolemantapauksia, joten niitäkin voidaan käsitellä kriittisten tilanteiden jälkitoimissa.

6.3 Posttraumatyöpajat

Poliisin työntekijöillä on mahdollisuus osallistua posttraumaattiseen työpajaan. Posttraumaattisen työpajan tarkoituksena on pitää istunto erityisen vaikeissa tilanteissa olleille työntekijöille. Posttraumaattisia työpajoja pidetään, kun tapauksesta on kulunut vähintään puoli vuotta. Posttraumaattisia työpajoja pidetään myös sellaisille henkilöille, jotka ovat työssään kokeneet kumulatiivista stressiä. (Poliisihallituksen ohje 2020/2012/668, 4.)

Poliisiyksikössä esimiehellä on tärkeä velvollisuus seurata alaistensa työkykyä. Mikäli alainen on kokenut kriittisen tilanteen työssään ja poliisiyksikössä se koetaan tarpeelliseksi, henkilö voidaan lähettää poliisiyksikön toimesta posttraumatyöpajaan. Tähän kuitenkin vaaditaan henkilön oma suostumus. Tämän lisäksi työterveydenhuolto voi lähettää henkilön posttraumatyöpajaan, mikäli he katsovat henkilön hyötyvän tästä. Kolmas tapa päästä posttraumaattiseen työpajaan on se, että henkilö hakeutuu sinne itse. (Poliisihallituksen ohje 2020/2012/668, 5.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, että millaisia kuolemantapauksia poliisi voi työtehtävissään kohdata. Tutkimuksessa selvitetään myös, mitä apua Oulun poliisilaitos tarjoaa työntekijöilleen tällaisen kriittisen tilanteen käsittelemiseen. Tavoitteena on saada nuoremmat konstaapelit sekä muut lukijat tietämään, että mistä esimerkiksi Oulun poliisilaitoksella voi saada

apua työtehtävillä kohdattujen kuolemantapauksien käsittelemiseen sekä millaista apua on tarjolla. Tämän lisäksi selvitetään, että kenelle kuolemansyyntutkinta kuuluu Oulun poliisilaitoksella. Tutkimuksessa määritellään myös, millaisten tilanteiden jälkeen tulee suorittaa jälkipurkutoimintaa.

7.2 Tutkimuksen toteutus

Tämä tutkimus on toteutettu haastattelemalla kolmea poliisia Oulun poliisilaitokselta. Tutkimuksen tekijä oli yhteydessä jokaiseen haastateltavaan erikseen ja sopi haastattelut heidän kanssaan. Jokaiselle haastateltavalle sopi osallistua tämän tutkimuksen haastatteluun. Jokainen haastateltava on esiintynyt anonymyminä tässä tutkimuksessa.

Haastattelujen avulla oli tarkoitus saada tietoa siitä, millaisia kuolemantapauksia haastateltavat ovat kohdanneet työtehtävillään ja kuinka he ovat näitä tapauksia käsitelleet. Haastattelujen avulla kartoitettiin myös mitä apua Oulun poliisilaitos tarjoaa tällaisten tapausten jälkikäteiselle käsittelemiselle ja kuinka jälkikäsitteily etenee käytännössä.

7.3 Tutkimusmenetelmä

Sillä tutkimuksen tarkoituksena on selvittää poliisien kohtaamia kuolemantapauksia sekä mitä apua poliisissa tarjotaan asioiden jälkikäteiselle käsittelemiselle, tutkimus päätettiin toteuttaa laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on ensiksi oltava jokin tutkimusongelma ja se tulee määrittää. Tutkimusongelmasta syntyy erilaisia tutkimuskysymyksiä, joihin hankitaan vastaus olemassa olevilla aineistoilla. Kvalitatiivisen tutkimuksen prosessi koostuu tutkimuksen suunnittelu-, tiedonkeruu-, analyysi- ja tulkintavaiheista. (Kananen 2017, 36).

Todellisen elämän kuvaamista pidetään kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita olemassa olevien totuusväittämien sijasta. Henkilökohtainen osallistuminen ja merkityksien tulkitseminen ovat olennaisia tässä tutkimusmenetelmässä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole lähtökohtana teorian tai oletuksen mittaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kootaan luonnollisista sekä todellisista tilanteista. Näin ollen kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa. Tämän ansiosta tutkimusmenetelmän avulla voi paljastua odottamattomia lähtöseikkoja. (Hirsjärvi ym. 2010, 161–165.)

7.3.1 Aineistonkeruu

Tutkimusongelmat määrittävät millä perusteella valitaan aineiston keruun menetelmät. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan edetä päinvastaisessa järjestyksessä, eli etsitään jo olemassa olevaan aineistoon uutta näkökulmaa tai tutkimusongelmaa. Laadullisten tutkimusten aineistot voivat olla laajoja ja niissä on saatettu hyödyntää arkistoituja aineistoja alkuperäiseen

tutkimukseen verrattuna vain osin. Yleensä tutkimukseen halutaan hankkia omaa aineistoa lisä- ja vertailuaineiston lisäksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Kun tutkija on valinnut tutkimuksessa käytettävän tutkimusotteen, hänen tulisi pohtia aineistonkeruuseen liittyviä asioita. Tällaisia asioita ovat: millaista aineistoa ja miten, kuinka paljon aineistoa on riittävästi, kuinka valita tutkittavat ja onko aineisto edustavaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tutkimuksessa on valittu aiheeseen liittyvien kirjallisten lähteiden tuomista teoriapohjaksi ja tämän lisäksi on haluttu käytännön kokemuksia, joita on kerätty haastatteluiden muodossa.

Kirjallisuus

Tässä tutkimuksessa on hankittu teoriatietoa aiheesta erilaisista aiheeseen liittyvistä lähteistä. Poliisin roolista kuolemansyyntutkinnassa on tehty erilaisia tutkimuksia. Kimmo Kiiski on esimerkiksi tehnyt poliisiammattikorkeakoululle oppikirjan ”Poliisin rooli kuolemansyyntutkinnassa”. Tässä teoksessa Kiiski käsittelee asiaa hyvin laajasti jokaiselta osa-alueelta. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty Kiiskan aiempaa tutkimusta poliisin kohtaamien kuolemantapausten osalta. Poliisihallitus on laatinut ohjeen poliisin kohtaaman kriittisten tilanteiden jälkipurkamisesta. Tässä määräyksessä käsitellään tämän tutkimuksen yhtä keskeisintä teemaa, eli kuinka poliisiorganisaatiossa tulisi toimia kriittisen tilanteen jälkeen työntekijän hyvinvoinnin näkökulmasta.

Suoranaisesti tämän tutkimuksen tutkittavana oleviin kysymyksiin liittyen ei ole tehty aiempaa tutkimusta, mutta poliisiammattikorkeakoulussa on tehty samaan aiheeseen eli kuolemaan liittyviä opinnäytetöitä. Auranen & Huhta ovat tehneet vuonna 2019 opinnäytetyön kuolinviestin viemisestä. Tässä tutkimuksessa on samoja piirteitä, sillä siinäkin pohditaan poliisin jaksamista sekä tilanteen jälkipuintia, mutta eri näkökulmasta. Samoin Saariola on tehnyt vuonna 2017 opinnäytetyön poliisin kokemista tunteista kuolinviestitehtävällä. Tässä tutkimuksessa käsitellään kuitenkin vain tietyn poliisilaitoksen jälkipuintimahdollisuuksia.

Haastattelut

Haastattelu on yksi yleisimmistä tiedonkeruumenetelmistä. Haastattelussa osapuolet keskustelevat strukturoidusti eli järjestelmällisesti tai laxeasti tutkimusaiheeseen liittyvistä asioista. Näin ollen haastattelua käytetään tutkimusaineiston saamiseksi ja tämän jälkeen aineistoa analysoidaan ja tulkitaan tutkimustehtävän selvittämiseksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Haastattelutyyppejä on monia erilaisia ja haastatteluja voidaan jaotella erilaisin perustein. Haastatteluissa eroina voi olla esimerkiksi se kuinka paljon haastateltavalle annetaan liikkumatilaa ja kuinka tarkasti haastattelukysymykset esitetään. Haastatteluja on neljää erilaista: avoin

haastattelu, teemahaastattelu, strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu ja ryhmähaastattelu. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Haastattelut on suoritettu yksilöhaastatteluina paikan päällä. Haastateltavaksi tässä tutkimuksessa on valittu sellaisia henkilöitä, joiden työtehtäviin kuuluu kuoleman kohtaaminen tai kuolemantapausten käsitteleminen. Haastateltavana on ollut neljä Oulun poliisilaitoksen työntekijää. Haastateltavien valintaan vaikutti haastateltavien kokemus kuolemansyyntutkinnasta sekä kuolemantapausten jälkikäteisestä käsittelemisestä. Jokainen haastateltava on ollut osana kuolemansyyntutkintaa.

Tässä tutkimuksessa on käytetty puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen yleisimmistä haastattelun muodoista. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelija esittää haastateltaville likipitään samat kysymykset samassa järjestyksessä, mutta kysymysten järjestystä voidaan myös vaihdella. Puolistrukturoidusta haastattelusta voidaan käyttää teemahaastattelu -nimitystä esimerkiksi silloin, kun halutaan esittää tarkkoja kysymyksiä tietystä teemasta, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei käytetä samoja kysymyksiä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Haastatteluja pohtiessa päädyttiin puolistrukturoituun menetelmään, sillä etukäteen tiedettiin, mistä tietyistä asioista haluttiin tietoa. Tämän tutkimuksen kaikki haastateltavat poliisit toimivat eri roolissa kuolemansyyntutkinnassa, joten haastatteluiden kysymykset eivät ole olleet keskenään täysin samat.

Tässä tutkimuksessa on avattu erilaisia haastattelujen muotoja, jotta lukija ymmärtäisi helpommin, mitä erilaisilla tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan ja miksi juuri kyseinen haastattelutyyppe on valittu tähän tutkimukseen.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastateltavat ovat nimetty seuraavalla tavalla:

- M1= Miesvastaaja, virkaikä 31 vuotta
- M2= Miesvastaaja, virkaikä 34 vuotta
- M3= Miesvastaaja, virkaikä 1 vuosi

8.1 Poliisi kuolemansyyntutkinnassa

Ensimmäisenä haastateltavilta haluttiin selvittää, että kenelle kuolemansyyntutkinnan alkuvaiheet kuuluvat poliisissa ja ketkä joutuvat käsittelemään kuolemaa. Yksi vastaajista (M1) on tutkijana vastuussa Oulun poliisilaitoksen alueella tapahtuvasta kuolemansyyntutkinnasta. M1 kertoi, että alkujaan kuolemantapauspaikoilla on käynyt kuolemansyyntutkinnasta vastaava tutkija.

Nykypäivänä tapahtumapaikalla käy kuitenkin partio, joka on tarvittaessa yhteydessä kuolemansyyntutkinnasta vastaavaan tutkijaan. Toki kuolemansyyntutkinnasta vastaava tutkija käy myös paikalla, mikäli se on tarpeen tutkinnan kannalta. Näin ollen M1 mukaan poliisin kenttäpartiot kohtaavat eniten kuolemantapauksia.

Toinen vastaaja (M2) toimii Oulun poliisilaitoksella jälkipurkukoordinaattorina. Hän toimii myös samalla purkukeskusteluohjaajana, mitä hän on tehnyt 6–7 vuotta. Hänellä on myös pitkä työkokemus poliisin valvonta- ja hälytyspuolelta. Tämän lisäksi hän on toiminut uransa alussa myös päivittäisrikostutkinnassa. M2 oli samaa mieltä M1:n kanssa, että aiemmin tutkija on käynyt ensimmäisenä kuolemantapauspaikalla, ja myöhemmin siirrytty siihen, että kenttäpartio käy.

Kuolemansyyntutkinta kuuluu tällä hetkellä yhdelle tutkijalle Oulun poliisilaitoksella. Vastaajan M1 mukaan kenttäpartio suorittaa enenevässä määrin kuolemansyyntutkinnan alkutoimet, mutta siitä eteenpäin hän käsittelee Oulun poliisilaitoksella kaikki kuolemansyyntutkintaan liittyvät tapaukset. M1 kuvasi rooliaan kuolemansyyntutkinnassa seuraavalla tavalla:

- *”Minä otan ilmoitukset vastaan ja teen alkuselvittelyt. Eli jos puhutaan asunnosta löytyneestä kuolemasta, missä partio on käynyt paikalla ja kirjannut ilmoituksen niin se odottaa minun pöydällä. Minä teen ilmoituksen tarkastuksen eli varmistetaan, että tunnistukset on tehty eli vainaja tunnistettu jostain eli partio tunnistanut esimerkiksi henkilökortista. Tunnistaminen tulee olla 100% varmaa ja se tulee kertoa oikeuslääkärillekin. Tämän jälkeen varmistetaan, että partio on toimittanut viestin omaisille. Sitten soitetaan vainajan omaisille ja kartoitetaan aiemmat sairaudet, onko ollut masennusta tai onko ollut aiempia tapaturmia. Sitten ollaan yhteydessä lääkäriin ja keskustellaan ja mietitään onko tarvetta oikeuslääketieteelliseen avaukseen vai lääketieteelliseen avaukseen vai voidaanko jopa ilman avausta kirjoittaa kuolintodistus.”*

Kolmas vastaaja (M3) on työskennellyt organisaatiossa 11 kuukautta. M3 on työskennellyt kymmenen kuukautta työharjoittelussa Oulun poliisilaitoksella ja nuoremman konstaapelin virassa yhden kuukauden Helsingin poliisilaitoksella valvonta- ja hälytyssektorilla. Hänen roolinsa kuolemansyyntutkinnassa on ollut tutkinnan alkuvaiheessa. M3 on suorittanut kuolemansyyntutkintaa valvonta- ja hälytystoiminnassa sekä rikostorjunnassa. Rikostorjunnan puolella saatetaan suorittaa kuolemansyyntutkintaa, mutta vähemmän, sillä pääsääntöisesti kuolemansyyntutkinnan alkuvaiheet hoidetaan kenttäpartioiden toimesta. M3 on suorittanut työuransa aikana kolme kertaa kuolemansyyntutkintaa.

8.2 Poliisien kohtaamia kuolemantapauksia

Haastateltavan M1 mukaan yleisimpiä kuolemantapauksia, joita poliisi kohtaa, ovat kotikuolemat. Hänen mukaansa näissä kuolemantapauksissa alkoholilla on ollut yleensä osuutta asiaan. Paljon on myös sairaskohtauksia ja mahdollisia tapaturman uhreja, jotka ovat löytyneet myöhemmin kotoa. Hänen mukaansa löytyy paljon myös ulkona itsemurhan tehneitä vainajia. Tällaisia saattavat olla esimerkiksi vesistöihin hypänneet. Tällaiset vainajat saattavat löytyä vasta jäiden lähdettyä, mikäli he ovat hypänneet veteen syksyllä.

M2:n mukaan poliisina kohtaa paljon erilaisia kuolemantapauksia. Hänen mukaansa poliisin yleisimmin kohtaamia kuolemantapauksia ovat luonnolliset kotikuolemat, hoitolaitos/palvelukoti kuolemat ja liikenneonnettomuudessa aiheutuneet kuolemat. M2:n mukaan poliisi kohtaa myös henkirikoksen johdosta menehtyneitä ihmisiä.

M3 kertoi haastattelussa, että kuultujen puheiden ja oman suppean kokemuksen perusteella yleisimpiä kuolemantapauksia, joita poliisi kohtaa ovat kotona menehtyneet ihmiset. M3:n suorittamista kuolemansyöntutkinnoista kaksi ovat olleet luonnollisia kotikuolemia, ja yksi itsemurhan johdosta menehtynyt. Harvemmin tapahtuu mitään henkirikoksia yms., mutta niidenkin mahdollisuus on aina olemassa. M3 on kohdannut työtehtävällä kuolemantapauksen, joka on hieman poikkeuksellinen muihin verrattuna. M3 on nimittäin kohdannut työtehtävällä asiakkaan, joka menehtyi heidän ollessa paikalla. Tämän jälkeen hänelle ja hänen partiokaverilleen järjestettiin jälkipurkukeskustelu.

8.3 Asioiden jälkikäteinen käsitteleminen

Haastatteluissa pyrittiin myös selvittämään, millaisia tuntemuksia poliiseilla on ilmennyt, kun he ovat tehneet omaa osuuttaan kuolemansyöntutkinnassa. Vastaja (M1) kertoi, että hänellä oli alkuun jännitystä, sillä ei ollut aiemmin nähnyt kuollutta henkilöä. Tämän lisäksi painetta tilanteeseen loi se, että kaikki ei ollut vielä tuossa vaiheessa niin selkeää ja rutiininomaista. M1:n mukaan tuollaiset tehtävät eivät ole enää uran myöhemmässä vaiheessa vaikuttaneet jännittäviltä ja tehtävistä on tullut miltei rutiininomaisia. M1:n mukaan hänellä itsellään ei ole jäänyt minkäänlaisia negatiivisia tuntemuksia tai mielikuvia kuolemansyöntutkinnan tehtäviltä.

M2 taas kertoi, että hän on tehnyt paljon kuolemansyöntutkintaan liittyviä tehtäviä. Hänen mukaansa hänellä itsellä ei ole jäänyt mikään vaivaamaan mieltä niin, että se häiritsisi normaalia elämistä tai työskentelyä. M2 kuitenkin kertoi, että hänellä on joitain tapauksia jäänyt kirkkaana mieleen tapauksien erikoisen luonteen vuoksi. Hänelle tällaisia mieleen jääneitä tapauksia ovat erilaiset itsemurhatapaukset ja henkirikokset. Hänen mukaansa esimerkiksi henkirikokset ja itsemurhatapaukset ovat kuolemantapauksia, jotka herättävät poliisissakin erilaisia tunteita epänormaalin tapahtuman johdosta.

M2:n mukaan hän on ollut ohjaajana purkuistunnoissa ja näin ollen nähnyt monia poliisien tuntemuksia kyseiseltä työtehtävältä. M2:n mukaan yleisin kysymys, joka poliisilla herää tällaisten tilanteiden jälkeen on, ”olisinko voinut tehdä jotain toisin?”. Hänen mukaansa tällainen kysymys ja sen tuoma syyllisyyden tunne heräävät ihmisellä, joka on vastuuntuntoinen, välittää muista ja kantaa vastuuta omasta tekemisestään. Tällainen syyllisyyden tunne on yleinen ja sitä voidaan ohjaajan ohjeistamana. Yleensä tällaiset tuntemukset saadaan hyvin käsiteltyä, kun ymmärretään, että poliisi on tehnyt kaikkensa estääkseen tilanteen joutumasta kyseiseen lopputulokseen.

M2:n mukaan poliisit purkavat yleensä tapahtunutta partion kesken. Molemmat ovat olleet samalla työtehtävällä mukana ja tietävät mitä siellä on tapahtunut. Tällöin he pystyvät keskittymään ainoastaan niiden tunteiden purkamiseen. Tällaisia epänormaaleja purkukeskusteluja pidetään jonkin verran, mutta ei pääsääntöisesti.

M3 kertoi haastattelussaan, että hänellä itsellään ei ole kuolemantapauksien johdosta aiheutunut mitään huomattavia tuntemuksia. Hän kuvailee, että itse kuolemansyyn tutkinta ei ole tuntunut pahalle, sillä se on yksi poliisin tehtävistä muiden ohella. Kuolemantapauskäynnin aikana mentäessä saattaa paikalla olla jo omaisia, joten hänen mielestään se on tunteellisin osuus kyseisellä tehtävällä. Mitään huomattavaa tuntemusta kuten väsymystä, ärtyneisyyttä tai muuta vastaavaa hänellä ei ole ollut. Hänen mukaansa kuitenkin ensimmäinen kerta kuolemantapauskäynnillä on mieleenpainuvinta. Hänen mukaansa vainajan näkemisessä jokin aiheutti mielessä sen, että hän saattoi saada joistakin asioista myöhemminkin ns. ”valokuvavälähdyksen” kyseiseen tehtävään liittyen.

Haastatteluiden avulla pyrittiin selvittämään myös, mitä apua Oulun poliisilaitos tarjoaa kuolemantapausten jälkikäteiselle käsittelylle. Tämän lisäksi haluttiin selvittää, kuinka jälkipurku etenee tapahtuman jälkeen.

M2 toimii Oulun poliisilaitoksella jälkipurkukoordinaattorina ja on näin ollen osallistunut esimerkiksi ohjaajan roolissa tällaiseen jälkipurkukeskusteluun. Hän kertoi, että noin 30 vuotta sitten poliisilaitoksella on vedetty jälkipurkukeskusteluja siten, että ryhmänjohtaja on pitänyt sen. Näissä istunnoissa ei ole ollut mitään tiettyä runkoa tai pääsääntöä. Näin ollen nämä keskustelut saattoivat painottua nykyiseen istuntoon verrattuna enemmän taktiseen ja tekniseen läpikäymiseen.

Nykyisin poliisihallitus on laatinut ohjeen jälkipurkukeskusteluista. Oulun poliisilaitoksella on tämän ohjeen pohjalta tehty oma jälkipurkamisen ohje (liite 6), jonka laatimisessa M2 on ollut mukana. Ohjeessa on määritelty, kuinka purkukeskustelua tulisi pitää, ja sen rungosta. Tämän lisäksi ohjeessa on määritelty välittömän purkukeskustelun jälkeisistä käsittelymahdollisuuksista.

M2:n mukaan Oulun poliisilaitoksella pohditaan aina tapauskohtaisesti, että tuleeko tällaisen kriittisen tilanteen jälkeen pitää jälkipurkuistunto. Mikäli purkuistunto katsotaan tarpeelliseksi, se

pidetään niille henkilöille, jotka ovat olleet osallisena tapauksessa. M2:n mukaan tähän istunnon rakenteeseen on olemassa virallinen kaavake, jota noudatetaan. Jokaisella tapahtumassa olleella poliisilla on työvelvoite osallistua välittömään purkukeskusteluun, mikäli sellainen päätetään järjestää. Tämän jälkeiset istunnot ovat vapaaehtoisia.

M2 kertoi välittömästä purkuistunnosta seuraavaa:

- ”Välittömässä purkuistunnossa käydään ensiksi läpi järjestyssäännöt, joita jokaisen tulee noudattaa. Tällaisia ovat esimerkiksi ne, että kenenkään ei tule poistua kesken istunnon ja kaikilla tulee olla puhelin äänettömällä tai kiinni. Kuolemantapauksissa voidaan poiketa puhelinsäännöstä, sillä esimerkiksi vainajan omaiset saattavat tavoitella poliisia kesken istunnon. Tällöin voidaan vastata puhelimeen, mutta se tulee olla erikseen sovittu. Tämän jälkeen ohjaajan lievästi ohjeistettuna aletaan käymään tapauksen aiheuttamia tuntemuksia läpi. Tunteita pyritään purkamaan siten, ettei kenellekään jäisi tilanteesta psyykkistä kasautumista tai psyykkisiä paineita. Purkukeskustelun tarkoituksena on käydä läpi jokaisen tuntemukset. Näin ollen kaikki pohtiminen taktisesta ja teknisestä toiminnasta tapahtumapaikalla jätetään istunnon ulkopuolelle. Purkuistunnon hyvänä ohjenuorana on, että istunnossa käsitellään ainoastaan jokaisen paikalla olleen tuntemuksista”.

M2:n mukaan välittömän purkuistunnon jälkeen on mahdollista pitää toinen istunto, mikäli tämä katsotaan tarpeelliseksi. Toinen istunto tulisi hänen mukaansa pitää viimeistään 72:n tunnin kuluttua tapahtuneesta. Näiden istuntojen avulla pyritään turvaamaan, ettei kukaan jäisi yksin asian kanssa ja että aina olisi mahdollisuus käydä asiaa ammattilaisten kanssa läpi. M2:n mukaan henkilöillä on tämän lisäksi mahdollista päästä työterveyden kautta keskustelemaan asiasta esimerkiksi psykologin kanssa. Tämän lisäksi välittömän purkuistunnon ohjaajaan on mahdollista olla yhteydessä, mikäli haluaa keskustella vielä tämän kanssa omista tuntemuksistaan.

Tämän lisäksi M2 kertoi, että henkilöillä, jotka ovat olleet mukana kriittisessä tilanteessa ja ovat olleet läsnä kaikilla laitoksen järjestämällä istunnoilla, on mahdollisuus päästä posttraumatyöpajaan. Posttraumatyöpaja järjestetään henkilöille, jotka ovat olleet osallisena kriittisessä tilanteessa työtehtävillään. Posttraumatyöpaja pidetään noin kuusi kuukautta tapahtuman jälkeen. M2:n kertomana:

- ”henkilö voi itse ilmoittautua työpajaan. Tämän lisäksi esimies voi ilmoittaa henkilön, mutta henkilöllä ei ole velvollisuutta osallistua siihen. Henkilölle, joka osallistuu työpajaan, korvataan siitä aiheutuvat palkkakulut ja matkapäivärahat. Tämän lisäksi hänelle järjestetään majoitus työpajan toimesta”.

Haastateltavana ollut M3 kertoi, että hän on osallistunut kriittisen tilanteen jälkipurkuun Oulun poliisilaitoksella. Jälkipurku järjestettiin juurikin työtehtävällä kohdatun järkyttävän

kuolemantapauksen vuoksi. Hän kertoi, että aloitteen jälkipurkuistunnon järjestämisestä suoritti työvuoron aikana ollut yleisjohtaja. Yleisjohtaja ilmoitti tehtävällä olleelle partiolle suoraan, että purkuistunto tehtävän johdosta pidetään sovittuna ajankohtana. Itse tapaus, jonka seurauksesta istunto päätettiin pitää, M3 kertoi seuraavaa:

- *”Menimme työvuorossamme tehtävälle hakemaan lähikylän paikalliskuppilasta järjestyksenvalvojan kiinniottamaa asiakasta. Tuolla keikalla ollessamme tilanne kärjistyi kiinniotetun kanssa painiksi ja raudoitukseen. Siirtäessämme kiinniotettua autoon, meni hän yhtäkkiä elottomaksi. Paikalle saapui myös ambulanssi ja noin 30 minuutin elvytyksen jälkeen totesi ensihoitolääkäri kiinniotetun menehtyneeksi.”.*

Tapahtuman jälkeinen purkuistunto järjestettiin muutaman tunnin päästä tapahtumien jälkeen, ja partio veloitettiin osallistumaan siihen. Hän kertoi purkuistunnon edenneen niin, että he kävivät läpi tapahtumien kulun. Tämän jälkeen partion jäsenet kertoivat, mitä tunteita heillä heräsi tapahtumien aikana ja mitä on herännyt tapahtuman ja purkuistunnon välissä. Tämän jälkeen heränneitä tunteita purettiin ja käytiin läpi. Lopuksi ohjaaja kertoi partiolle, että minkälaisia tunteita heillä voi mahdollisesti herätä ajan kuluessa. Ohjaaja ohjeisti olemaan yhteydessä, mikäli asiasta tarvitsee jutella enemmän ja kertoi, että mitä purkamisen mahdollisuuksia on myöhemmin tarjota.

Haastatteluissa haluttiin selvittää, että kuinka nuoremmat konstaapelit huomioidaan tällaisten kriittisten tilanteiden jälkipuinissa. M1 kertoi, että kuolemantapaus paikoilla hänen mukanaan on ollut nuorempia konstaapeleja, ja he ovat käyneet tilannetta ja siitä heräviä tunteita keskenään läpi. M1 ei ole ollut tilanteessa, jonka jälkeen olisi pitänyt pitää virallista istuntoa, mutta hänen mukaansa on hyvä käydä tunteita läpi työkaverin kanssa, mikäli tarpeellista. M2 kertoi, että kuten poliisihallituksen ohjeessakin kerrotaan, poliisiharjoittelijoiden kohdalla tulee aina järjestää purkukeskustelu, mikäli he ovat olleet tilanteessa, jonka mahdollisena seurauksena on syntyä trauma. Tässäkin tapauksessa M2 mukaan tulee kuitenkin käyttää aina tapauskohtaista harkintaa.

M3 kertoi, että hänellä on aiemminkin tullut vastaan kyseisiä tehtäviä, ja kyseisessä tilanteessa ei ollut väliä sillä oliko nuorempi konstaapeli vai ei. Häneltä kuitenkin kysyttiin erikseen välittömän istunnon lisäksi, haluaako hän jutella asiasta vielä enemmän. Tämän lisäksi hänelle ehdotettiin, että olisi hyvä järjestää toinen purkukeskustelu ja mahdollisesti varata aika työterveyspsykologille. Hänelle kerrottiin myös mahdollisuudesta osallistua posttraumatyöpajaan, mikäli olisi kokenut sen tarpeelliseksi.

Tämän lisäksi M3 kertoi Oulun poliisilaitoksen kriittisen tilanteen jälkipurkamisesta seuraavaa:

- *”Tämän kokemuksen myötä olen varma siitä, että ainakin Oulun poliisilaitoksella traumaattisen kokemuksen jälkeen ei jää yksin ongelmiensa kanssa. Apua on tarjolla ja siihen*

oikein kannustetaan turvautumaan. Kyllä meillä Oulun poliisilaitoksella on tämän asian suhteen asiat oikein hyvällä mallilla.”

9 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, että millaisia kuolemantapauksia poliisi kohtaa ja on kohdannut työtehtävillään. Tämän lisäksi tarkoituksena oli selvittää, että mitä apua Oulun poliisilaitos tarjoaa kuolemantapauksien jälkikäteiselle purkamiselle ja millaisissa tapauksissa jälkipurkamista toteutetaan. Tämän lisäksi tutkimuksessa on selvitetty, että kenelle kuolemansyöntutkinnan suorittaminen kuuluu Oulun poliisilaitoksella.

Yhteenveto

Oikeuslääketieteellinen kuolemansyönselvittäminen kuuluu poliisille ja tutkimuksessa tämä on ilmennyt teorian tiedon ja haastatteluiden perusteella. Haastateltavat ovat kertoneet, että kuolemansyöntutkinnan alkuvaiheet kuuluvat nykyään ensisijaisesti poliisin valvonta- ja hälytyspartiolle. Joissakin tapauksissa on mahdollista, että rikostorjunnan tutkija/partio suorittaa valvonta- ja hälytyssektorin partion puolesta kuolemansyön alkuselvitykset. Oulun poliisilaitoksella kuolemansyöntutkinnasta vastaa tällä hetkellä yksi tutkija, joten näin saadaan vähennettyä hänen työmääräänsä. Kuolemansyöntutkinnasta vastaavan tutkijan on kuitenkin mahdollista käydä tapahtumapaikalla ja suorittaa alkutoimet. Kyseinen tutkija toimii näin sellaisissa tilanteissa, jotka ovat hieman haasteellisempia ja vaativat kokenutta näkökulmaa alkuselvityksessä.

Lakiin on kirjoitettu, että kuolemansyön selvittäminen kuuluu poliisille, mutta siihen ei ole yksilöity, että kenen tehtävä se on organisaation sisällä. Oulun poliisilaitoksella ei ole laadittu mitään tarkkaa määräystä, että kenelle kyseinen tutkinnan alkuselvityksen tekeminen kuuluu, vaan sitä voidaan soveltaa juuri edellä kerrotulla tavalla.

Haastateltavilla oli vaikeuksia yksilöidä tarkalleen, millaisia kuolemantapauksia poliisi on kohdannut tai kohtaa. Haastateltavat osasivat kuitenkin kertoa, että yleisimpinä kuolemantapauksina pidetään luonnollisia kotikuolemia tai itsemurhatapauksia. Tällaisten tapausten lisäksi ilmeni, että poliisi kohtaa jonkin verran henkirikoksia. Haastatteluiden mukaan itsemurhien yleisimpiä teko tapoja ovat hirttäytymiset tai hyppääminen veteen. Luonnollisista kuolemista haastateltavat eivät osanneet yksilöidä, millaisten tapahtumien seurauksesta ihmiset ovat menehtyneet yleisimmin.

Tutkimuksessa teoria ja käytäntö kohtaavat sillä molempien perusteella voidaan huomata, että poliisi on kohdannut tai kohtaa tapauksia, joissa on luonnollisesti kuolleita, itsemurhan tehneitä tai henkirikoksen johdosta menehtyneitä. Tämän lisäksi yleisimmiksi itsemurhien teko tavoin ilmeni

hirttäytyminen sekä joutuminen veden varaan. Aiheesta olevan teorian mukaan, itsemurhan toteuttamisen tapoja on sen verran useita, että kaikkien näiden tapojen selvittämisestä tutkimuksen haastateltavat eivät osanneet kertoa.

Tutkimustulokset

Oulun laitoksella on painotettu kriittisen tilanteen jälkikäteiseen selvittämiseen paljon, ja siellä on laadittu oma ohje kyseisestä aiheesta. Oulun poliisilaitoksen laatima ohje perustuu poliisihallituksen ohjeeseen kriittisten tilanteiden jälkipurkamisesta. Haastateltavana on ollut Oulun poliisilaitoksen jälkipurkukoordinaattorina toimiva komisario, joka kertoi, kuinka jälkipurkaminen toteutetaan Oulun poliisilaitoksella sekä, mitä apua laitos tarjoaa jälkipurkamisen osalta. Tämän lisäksi haastateltavana on ollut konstaapeli, joka on ollut osallisena kriittiseen tilanteeseen ja hänelle on pidetty jälkipurkuistunto.

Tutkimuksessa selvisi, että kriittisten tilanteiden jälkeen voidaan järjestää välitön jälkipurkuistunto. Haastatteluissa tuli ilmi myös, että kuolemantapauksissa katsotaan aina tapauskohtaisesti, onko jälkipurkuistunnon pitämiselle tarvetta. Mikäli purkuistunto päätetään pitää, aloite istunnon pitämisestä kuuluu omalle lähiesimiehelle. Valvonta- ja hälytyssektorin partion jälkipurkuistunnon pitämisestä on vastuussa ryhmänjohtaja. Tutkimuksessa tuli ilmi sekä haastatteluiden että teorian osalta, että tehtävällä olleiden poliisien velvollisuus on osallistua tapauksen välittömään purkamiseen.

Tutkimuksessa ilmeni, että purkuistunnon tarkoituksena on purkaa tapahtuman seurauksena syntyneitä tuntemuksia. Tapahtumapaikalla suoritettujen taktisten ja teknisten toimien käsitteleminen ei kuulu jälkipurkuistuntoon. Purkuistunnon tärkeimmäksi asiaksi ilmeni istunnon luotettavuus. Istunnossa kerrottuja asioita ei saa kertoa istunnon ulkopuolella, vaan ne kuuluvat ainoastaan jälkipurkuistuntoon.

Kerättyjen aineistojen ja tietojen perusteella voidaan päätellä, että Oulun poliisilaitoksella kuolemansyyn tutkinnan alkutoimet kuuluvat valvonta- ja hälytyspartioille. Poikkeuksia on mahdollista tehdä, mutta tämä on pääsääntönä. Itse kuolemansyyn tutkinnasta vastaa Oulun poliisilaitoksella kuitenkin yksi tutkija, joka suorittaa tutkinnan loppuun asti partion tekemän alkuselvityksen jälkeen.

Aineiston perusteella voidaan havaita, että poliisin työhön kuuluu kuolemansyyn selvittäminen, ja poliisit kohtaavat näin ollen paljon kuolleita. Yleisimmiksi kuolemantapauksiksi, joita poliisi Oulun poliisilaitoksen alueella kohtaa on luonnollisesti- tai itsemurhan johdosta menehtyneet. Tutkimuksessa ilmeni, että itsemurhia voi olla monia erilaisia. Yleisimpänä itsemurhan tekemisen tyypeistä on hirttäytyminen. Tämä ilmenee tutkimuksessa tehtyjen haastatteluiden sekä kerätyn teorian osalta.

Tutkimuksen avulla saatiin vastaus tutkittavana olevaan kysymykseen ”mitä apua Oulun poliisilaitos tarjoaa kuolemantapausten jälkikäteiselle käsittelemiselle”. Kerättyjen aineistojen perusteella voidaan päätellä, että Oulun poliisilaitos tarjoaa työntekijöilleen tilanteen välittömän jälkipurkamisen mahdollisuuden. Tämän lisäksi on mahdollista pitää toinen jälkipurkuistunto tai käydä keskustelemassa työterveyspsykologilla. Näiden lisäksi tarvittaessa Oulun poliisilaitos ohjeistaa, ja mahdollistaa työntekijän osallistumisen posttraumatyöpajaan.

Tutkimuksen hyödyntäminen jatkossa

Tutkimusta tehdessä ilmeni, että kriittisen tilanteen kohdannut poliisi on velvollinen osallistumaan välittömään jälkipurkamiseen. Myöhemmät jälkipurkamiseen osallistumiset jäävät kuitenkin kyseessä olevan poliisin päätettäväksi. Tämä herätti idean siitä, että tätä tutkimusta voitaisi hyödyntää esimerkiksi sen tutkimiseen, että riittääkö yksi jälkipurkutilaisuus poliisin tunteiden käsittelemiselle, vai olisiko sittenkin parempi, että tilanteessa ollut poliisi olisi velvollinen osallistumaan vähintäänkin kahteen istuntoon. Ihmiset kokevat asiat erilaisin tavoin ja tunteet saattavat tulla ilmi vasta myöhemmin. Ihmiset saattavat kokea avunpyytämisen myös heikkouden merkinä, vaikka tiedostaisivat tarvitsevansa lisäapua asian käsittelemiselle.

Tämän lisäksi tästä tutkimuksesta olisi mahdollista tehdä jatkotutkimus siitä, millaisia henkilökohtaisia tapoja poliiseilla on käsitellä työssään kohtaamia vaikeita asioita. Tutkimusta voitaisi hyödyntää myös sen tutkimiseen, kuinka monesti Oulun poliisilaitoksella poliisi kohtaa kriittisiä tilanteita, joiden johdosta tulee järjestää jälkipurkuistunto.

Tämä tutkimus on lisännyt aihealueen tietoa siitä, millaisia kuolemantapauksia Oulun poliisi kohtaa tai on kohdannut työtehtävillään. Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli saada tietoa nuoremmille konstaapeleille siitä, mitä kuolemansyynytutkinnassa voi työharjoittelun aikana tulla vastaan. Tämä tutkimus kokoaa yhteen poliisin kohtaamia kuolemantapauksia ja tällaisten asioiden jälkikäteisen käsittelemisen. Tutkimuksessa on tuotu ilmi mitä apua omien tunteiden käsittelemiselle Oulun poliisilaitoksella on mahdollista saada, mikäli kokee tällaisen tarpeelliseksi.

Tämä tutkimus tarjoaa Oulun poliisilaitoksen uusille työharjoittelijoille tiedon siitä, mitä apua poliisilaitoksella on mahdollista saada ja kuinka jälkipurkuprosessi etenee. Tämän lisäksi ilmenee, että on työvelvollisuus osallistua asian jälkipurkuistuntoon, mikäli sellainen pidetään.

Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Tutkimuskysymysten perusteella päädyttiin kyseisen menetelmän hyödyntämiseen tässä tutkimuksessa. Tutkimuskysymyksiin saatiin tällä menetelmällä hyviä ja aiheeseen sopivia vastauksia. Kyseisellä menetelmällä saatiin lisäksi poliisimiesten henkilökohtaisia kokemuksia tuotua ilmi. Tämän lisäksi

saatiin kyseiseen asiaan kuuluva poliisilaitoksen toimenpiteiden teoreettinen viitekehys tuotua esiin. Tähän tutkimukseen käytettiin yksilöhaastatteluja lomakehaastattelun sijasta. Näin saatiin tarkempia vastauksia kyseessä oleviin tutkimusongelmiin. Lomakehaastattelulla ei välttämättä oltaisi saatu toivottua vastausta tutkimuskysymyksiin.

Kyseinen tutkimus olisi voitu toteuttaa myös kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Tällaisen tutkimusmenetelmän avulla olisi voitu saada tarkkaa tilastotietoa siitä, minkä verran mitään kuolemantapauksia poliisi on kohdannut tiettyinä aikoina. Tämä ei olisi kuitenkaan vastannut kaikkiin tutkimuskysymyksiin ja näin ollen tämän menetelmän hyödyntäminen katsottiin tarpeettomaksi.

Oma oppiminen aiheesta

Olen itse työskennellyt Oulun poliisilaitoksella kymmenen kuukautta työharjoittelussa ja yhden kuukauden nuoremman konstaapelin virassa. Olen suorittanut kuolemansyöntutkintaa useita kertoja työtehtävillä, joten tämä tutkimus on ollut hyödyllinen työelämää ajateltuna. Olen päässyt hyödyntämään tämän tutkimuksen kautta selvinneitä asioita.

Tämä tutkimus on avannut tietoisuuttani siitä, kenelle kuolemansyöntutkinnan eri vaiheet kuuluvat. Tämä tieto on helpottanut minua ymmärtämään prosessin kulkua kuolemansyöntutkinnassa. Tämä aihe on kuitenkin aina ajankohtainen ja tärkeä, sillä tällainen tutkinta kuuluu poliisin normaaleihin työtehtäviin. Kuoleman kohtaaminen ei ole omasta mielestäni koskaan normaali tilanne, ja jotkut tapaukset saattavat jäädä pyörimään mieleen enemmän kuin toiset.

Tämä tutkimus on lisännyt omaa tietoisuuttani kuolemantapausten jälkipurkamisesta. Aloittaessani työharjoittelun Oulun pääpoliisiasemalla, minulla ei ollut mitään tietoa, miten toimia, jos jokin työtehtävällä kohdattu kuolemantapaus olisi jäänyt painamaan mieltäni. Minulla ei ollut myöskään tietoa, että mitä apua voisin laitokselta saada tällaisten asioiden jälkikäteiselle käsittelemiselle. En itse ole osallistunut tällaiseen istuntoon, mutta olen päässyt olemaan mukana esimerkiksi jälkipurkuistunnon ohjaajien koulutuksessa. Tämä opinnäytetyö on ollut hyödyllinen oman oppimiseni kannalta, sillä olen saanut tietoa siitä, keneltä kysyä kuoleman tapaukseen liittyvän jälkipurkamisen aloittamisesta. Olen myös saanut merkittävän paljon tietoa siitä, mitä Oulun poliisilaitos voisi tarjota minulle järkyttävän kuolemantapauksen jälkikäteisessä käsittelemisessä.

Luotettavuus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaisia kuolemantapauksia poliisi kohtaa ja kuinka he niitä käsittelevät. Tämän lisäksi selvitettiin, millaista apua Oulun poliisilaitos tarjoaa tällaisten asioiden jälkikäteiselle käsittelemiselle. Tutkimuksessa saatiin kysymyksiin vastaukset,

joten tätä tutkimusta voidaan pitää luotettavana ja hyödyntämiskelpoisena. Kokonaisuutena saadut tulokset tutkittavana olevaan aiheeseen liittyen ovat hyvät.

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada nuoremmille konstaapeleille, sekä muille aiheesta kiinnostuneille tietoa siitä, mitä työharjoittelussa tulevat kuolemansyyn tutkintatehtävät voivat tuoda tullessaan. Tämän lisäksi heille haluttiin tuoda ilmi, millaisia erilaisia keinoja asioiden jälkikäteiselle purkamiselle on, ja kuinka apua on saatavissa.

Tutkimuksen avulla saatiin selvyyttä siihen, miten apua on saatavilla. Aloittaessani työharjoittelun minua mietitytti, että millaisia kuolemantapauksia saatan työtehtävällä kohdata ja kuinka pystyn käsittelemään asioita. Tutkimuksen tuoman tuloksen perusteella Oulun poliisilaitos tarjoaa hyvin apua järkyttävän tilanteen jälkikäteiselle käsittelemiselle. Olisin itse kaivannut valmiiksi tietoa siitä, että mitä apua minun olisi mahdollista saada, mikäli olisin kohdannut jonkun järkyttävän kuolemantapauksen.

Tutkimukseen on haastateltu kolmea Oulun poliisilaitoksella työskentelevää poliisia, ja saatu näin ollen heidän omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan aiheeseen liittyen. Haastateltavat työskentelevät aiheen parissa, joten heiltä saatu tieto tutkimusta varten on luotettavaa ja asianmukaista. Tutkimuksessa esiintyvät poliisit ovat anonymoineina tässä tutkimuksessa, jotta he ovat voineet kertoa mahdollisimman esteettömästi tutkittavana olevasta asiasta. Haastateltavien työtehtävä, virka-asema sekä toimipaikka käyvät tutkimuksessa ilmi. Haastatteluja voidaan näin ollen pitää luotettavina.

Tutkimukseen kerätyt lähteet ovat myös varmistettuja ja luotettavia lähteitä, joita on voitu hyödyntää tässä tutkimuksessa. Lähteinä on käytetty painettuja kirjallaisia lähteitä, mutta lisäksi myös internet-lähteitä, jotka liittyvät olennaisesti tutkittavana olleisiin kysymyksiin. Tutkimusta varten lainatut lähteet ovat merkitty asianmukaisella tavalla, ja tutkimusta tehdessä noudatettu hyvän tieteellisen käytännön perusteita, joita poliisiammattikorkeakoulussa tulee noudattaa.

LÄHTEET

Kirjallisuus:

Hakola Outi, Kivistö Sari & Mäkinen Virpi 2014. Kuoleman kulttuurit Suomessa. Gaudeamus Oy.

Hammarlund Claes-Otto 2001. Kriisikeskustelu –kriisituki, jälkipuinti, stressin ja konfliktien käsittely. Suomentaja: Toivanen Riikka 2004. Tietosanoma Oy, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki, Tammi.

Hänninen Juha 2001. Kuolevan kipu ja kärsimys. Duodemic 2001.

Hänninen Juha & Pajunen Tapio 2006. Kuoleman kaari –Sairastumisesta, luopumisesta, elämästä. Kirjapaja 2006.

Kainu Henriikka, Lamberg Jemina, Salonen Hanna 2019: Vainajien oikeuslääketieteellinen kuvantaminen tietokonetomografialla. Tampereen ammattikorkeakoulu. Röntgenhoitajan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö.

Kananen Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Liiketoimintayksikkö.

Karkola Kari 2006. Kuolemalla on tarina –oikeuslääkäri selvittää. Kustannus Oy Duodecim, Helsinki.

Kiiski Kimmo 2009. Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 18/2009. Tampereen yliopistopaino: Tampere.

Miettinen Sonja 2006. Eron aika. Tyttärien kertomuksia ikääntyneen vanhemman kuolemasta. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto. Yliopistopaino: Helsinki.

Niemi Hannu 2018. Rikollisuustilanne 2017 –rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto. Helsinki 2018.

Nurmi Lasse 2006. Kriisi, pelko, pakokauhu. Edita publishing Oy, Helsinki.

Paakkari Sirpa, Oulun poliisilaitos –kriittisten tilanteiden jälkitoimet. Luentomateriaali.

Pelkonen Nina 2005. Kriisin ABC –käsikirja poliisin käyttöön. Espoo. Edita Prima Oy, Helsinki 2005.

Poliisihallituksen ohje: Kriittisten tilanteiden jälkitoimet poliisihallinnossa. 2020/2012/668. Luettu 24.2.2020.

Rantaeskola Satu, Hyyti Jari, Kauppila Jaakko 2014. Haastavat asiakastilanteet –väkivalta työssä. Alma talent.

Saari Salli 2000. Kuin salama kirkkaalta taivaalta –Kriisit ja niistä selviytyminen. Keuruu. Salli Saari ja kustannusosakeyhtiö Otava.

Sand Hilikka 2003. Sateenkaaren päästä löytyy kultaa. Tutkimus suomalaisesta saattohoidosta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampereen yliopistopaino: Tampere.

Internet-lähteet:

Asetus kuolemansyyn selvittämisestä 21.12.1973/948

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730948> Luettu 15.4.2020

Duodemic terveyskirjasto. Traumaperäinen stressihäiriö.

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00526# Luettu 21.4.2020

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta 27/2004

Luettu 15.4.2020 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040027>

Suomen mielenterveysliitto 2020. Pelko.

<https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/pelko>

Laki kuolemansyyn selvittämisestä 1.6.1973/459

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730459> Luettu 15.4.2020

Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Terveyskirjasto 2020. Traumaperäinen stressireaktio.

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00526&p_hakusana=trauma

Tilastokeskus 2019. Käsitteet. <https://www.stat.fi/meta/kas/index.html>

Tilastokeskus 2020. Kuolemansyyt; itsemurhat.

https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__ter__ksyyt/statfin_ksyyt_pxt_11bv.px/table/tableViewLayout1/

Tilastokeskus 2020. Kuolemansyyt; henkirikokset.

https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__ter__ksyyt/statfin_ksyyt_pxt_11bv.px/table/tableViewLayout1/

Liitteet

LIITE 1 Tilastokeskuksen (2020) laatima tilasto tapaturmiin tai väkivaltaan menehtyneet vuonna 2018.

	2018
	Yhteensä
	Tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleet yhteensä
Yhteensä	
001 Jalankulkijan vahingoittuminen kuljetustapaturmassa (V01-V09)	25
002 Polkupyöräilijän vahingoittuminen tapaturmassa (V10-V19)	27
003 Moottoripyöräilijän vahingoittuminen tapaturmassa (V20-V39)	33
004 Autolla kulkijan vahingoittuminen tapaturmassa (V40-V79)	124
005 Rautatietapaturmat (V81)	1
006 Raitiovaunutapaturmat (V82)	1
007 Moottorikelkka- ja maastoajoneuvotapaturmat (V86)	18
013-018 Kaatumis- ja putoamistapaturmat (W00-W19)	1 237
014 Huonekaluun liittyvä kaatuminen tai putoaminen (W06-W08)	51
015 Kaatuminen tai putoaminen portaissa (W10)	72
016 Muu putoaminen (W11-W15, W17)	23
017 Muu kaatuminen (W01-W05, W18)	957
019 Putoavan tai kaatuvan esineen aiheuttama isku (W20)	10
020 Törmääminen esineeseen (W21-W22)	2

LIITE 2 Tilastokeskuksen (2020) luokitukset itsemurhista vuonna 2018.

	2018
	Yhteensä
	Kuolleet
Yhteensä	
X60-X84 Itsemurhat	809
X60 Itsemurha opioideihin kuulumattomilla kipu-, kuume- ja/tai reumalääkkeillä	3
X61 Itsemurha muualla luokitattomilla epilepsialäkkeillä, rauhoittavilla ja unilääkkeillä, parkinsonismilääkkeillä sekä psykotrooppisilla lääkkeineillä	82
X62 Itsemurha muualla luokitattomilla opioideilla ja aistiharjoja aiheuttavilla aineilla (hallusinogeeniilla)	34
X63 Itsemurha muilla autonomiseen hermojärjestelmään vaikuttavilla lääkkeineillä	15
X64 Itsemurha muilla tai määrittämättömillä lääkkeineillä ja biologisilla aineilla	13
X65 Itsemurha alkoholilla	1
X66 Itsemurha orgaanisilla liuottimilla ja halogenoiduilla hiilivedyillä sekä niiden höyryillä	1
X67 Itsemurha muilla kaasuilla ja höyryillä	12
X68 Itsemurha torjunta-aineilla	1
X69 Itsemurha muilla tai määrittämättömillä vahingollisilla aineilla	2
X70 Hirttäytyminen tai itsensä tukehduttaminen	307
X71 Upottautuminen tai hukuttautuminen	38
X72 Itsemurha pistoolilla tai revolverilla ampumalla	33
X73 Itsemurha kiväärillä, haulikolla tai järeällä aseella ampumalla	92
X74 Itsemurha muulla tai määrittämättömällä aseella ampumalla	5
X75 Itsemurha räjähdysaineilla	1
X76 Itsemurha savun, tulen tai liekkien avulla	8
X77 Itsemurha höyryn, kuumien kaasujen tai kuumien esineiden avulla	0
X78 Itsemurha terävällä esineellä	27
X79 Itsemurha typpällä esineellä	0
X80 Itsemurha korkealta paikalta hyppäämällä	52
X81 Itsemurha hyppäämällä liikkuvan esineen eteen tai makaamalla liikkuvan esineen edessä	53
X82 Itsemurha moottoriajoneuvolla törmäämällä	22
X83 Itsemurha muilla tavoin	5
X84 Itsemurha määrittämättömällä tavalla	2

Liite 3 Henkirikoksen johdosta menehtyneet vuosina 2010-2018. (Tilastokeskus)

	Yhteensä									
	Kuolleet									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Yhteensä										
X85-Y09 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity	101	99	72	77	75	68	61	60	65	
X85 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity lääkkeillä tai biologisilla aineilla	0	1	0	1	1	0	0	0	0	
X86 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity syövyttävillä aineilla	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
X87 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity torjunta-aineilla	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
X88 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity kaasujen tai höyryjen avulla	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
X89 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity muiden määrättyjen kemikaalien ja vahingollisten aineiden avulla	0	0	1	0	0	0	0	0	0	
X90 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity määrittämättömän kemiallisen aineen avulla	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
X91 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity hirttamällä, kuristamalla tai tukehduttamalla	11	9	9	4	8	10	5	6	6	
X92 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity upottamalla tai hukuttamalla	0	0	1	0	2	0	1	0	0	
X93 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity ampumalla pistoolilla tai revolverilla	7	2	3	5	2	3	3	2	6	
X94 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity ampumalla kiväärillä, haulikolla tai järeällä aseella	5	2	9	6	5	5	6	2	5	
X95 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity muulla tai määrittämättömällä aseella ampumalla	2	14	4	4	4	2	0	2	1	
X96 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity räjähdysaineiden avulla	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
X97 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity savun, tulen tai liekkien avulla	3	3	0	0	1	3	0	2	0	
X98 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity höyryn, kuumien kaasujen tai kuumien esineiden avulla	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
X99 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity terävän esineen avulla	47	47	33	38	35	25	31	36	29	
Y00 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity tylpän esineen avulla	10	8	7	10	3	9	1	3	4	
Y01 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity työntämällä korkealta paikalta	1	0	0	0	0	0	0	0	0	
Y02 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity työntämällä tai ohjaamalla liikkuvan esineen eteen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Y03 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity törmäämällä tahallisesti moottoriajoneuvolla	0	0	0	0	4	2	2	2	0	
Y04 Murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpity ilman aseita	11	10	5	7	8	7	8	4	12	

Liite 4 Suomessa hukkuneet 2010-2018 välisenä aikana

	Yhteensä									
	Kuolleet									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Y21 Veteen vajoaminen tai hukkuminen, tahallisuus epäselvä										
Yhteensä	14	23	18	18	22	6	16	11	14	

Liite 5 Mitchellin/Nurmen ohjeistus purkuistunnosta

Tätä ohjeistusta käytetään Oulun poliisilaitoksen purkuistunnoissa

ALOITUS

- vetäjien esittelyt
- pelisäännöt
 - o vaitiolosta sopiminen
 - o kaikki samanarvoisia tittleistä huolimatta
 - o aikarajaa ei ole
 - o istunnosta ei poistuta kesken
 - o taukoja ei pidetä
 - o kännykät, Virvet yms. kiinni

FAKTAVAIHE

- mitä tapahtui, missä olit tapahtumahetkellä
- tutkintamateriaali tai luonnostettuja kuvia voi käyttää

AJATUSTEN VAIHE

- kun tapahtui, mitä ajattelit / kuulit / näit /

REAKTIOVAIHE

- miltä tuntui, mikä oli pahinta / reaktiot tapahtumapaikalla, työpaikalla, nyt ...
- ruumiilliset tunteet

NORMALISOINTIVAIHE

- todetaan, että useimmilla näyttää olevan samankaltaiset kokemukset
- reaktiot ovat normaaleja ja asiaan kuluvia
- kuvaillaan muita oireita

STRESSINHALLINNAN KOULUTTAMISVAIHE

- opastetaan käyttämään omia hyviksi havaittavia stressinhallintatekniikoita, liikunta yms.
- valmennetaan kohtaamaan tilanteita ja ihmisiä
- autetaan tukeutumaan omaan tukiverkoston (omaiset, ystävät, työkaverit ...)

PALAUTUMIS / LOPETUSVAIHE

- elämä jatkuu kaikesta huolimatta
- yhteenveto
- seurannasta sopiminen
- vetäjien yhteystiedot
- selvitetään jatkohoitotarve

Mitchellin / Nurmen ohjeistuksesta lyhennetty (Tuija Järvenpää)

Oulun poliisilaitos

Kriittisten tilanteiden jälkitoimet

Sirpa Paakkari, henkilöstön kehittämisspäällikkö

1

7.5.2020

Valtakunnallinen jälkipuintiverkosto

Koivu Satu, POHA, puheenjohtaja
 Peltola Pirkko, POHA, sihteeri
 Kovanen Marko, POHA
 Lepistö Salla, POHA
 Hytönen Tuija, HPL
 Järvelin Juha, Pohjanmaan poliisilaitos
 Järvenpää Tuija, Lounais-Suomen poliisilaitos
 Koskelainen Mari, POLAMK
 Paakkari Sirpa, Oulun poliisilaitos
 Pohjolan-Pirhonen Carita, HPL
 Välitälo Tarmo, KRP

2

7.5.2020

Kriittinen tilanne työssä

Tarkoitetaan työntekijän työssä kohtaamaa poikkeuksellista tapahtumaa, joka voi aiheuttaa stressireaktioita

- Kriittisiin tilanteisiin reagoiminen on yksilöllistä ja siihen vaikuttavat mm. henkilön ammatillinen identiteetti, työkokemus ja elämäntilanne

Kriittisten tilanteiden jälkitoimien eri vaiheet

- Kokemukselliset purkukeskustelut (välitön ja jatko)
- Posttraumatyöpajat
- Työterveyshuollon tai yksityisen palvelun tuottajan tarjoama psykologinen ja somaattinen tuki
- Kriisiryhmät

Purkukeskusteluja järjestettävä mm. seuraavissa tilanteissa

- Aseelliset ja muut uhkatilanteet
- Kuolemantapaukset virkatehtävissä
- Työkaverin kuolema tai vakava loukkaantuminen
- Vakavat läheltä piti -tilanteet
- Väkivallan kohteeksi tai sen uhan alle joutuminen
- Erytisen järkyttävät tilanteet (esim. kun lapsi joutuu väkivallan tai onnettomuuden uhriksi)

Eryteisesti kiinnitettävä huomiota opiskelijoiden ja työuransa alussa olevien henkilöiden työkyvyn tukemiseen!

Kokemuksellinen purkukeskustelu

- Vastuu keskustelun järjestämisestä on lähiesimiehellä tai hänen lähiesimiehellä
- Tiedon välittämisen vastuu jokaisella työntekijällä
- Välittömiä purkukeskusteluja koordinoi:

poliisilinjalla	Jyrki Kivirinta
muut	Sirpa Paakkari
- Jokessa lista purkukeskustelun vetäjistä yhteystietoineen

Henkilöstön osallistuminen purkukeskusteluihin

- Osallistuminen välittömiin purkukeskusteluihin on **osa työvelvoitetta**
- Muihin jälkitoimiin osallistuminen on vapaaehtoista
- Tth arvioi sairausloman tarpeen
- Poliisilaitos voi järjestää omista tehtävistä poikkeavaa työtä tth:n arvioimaksi ajaksi

Poikkeava työ selvitetään yhteistyössä kyseisen henkilön, hänen lähiesimiehen, henkilöstöpäällikkö Jarmo Rintasen ja työterveyshuollon kanssa.

Valtakunnalliset posttraumatyöpajat

- Poliisihallitus järjestää tarvittaessa posttraumatyöpajoja
- Työpajojen tarpeellisuuden ja järjestämistiheyden arvioi poliisin jälkipuintiverkosto
- Työpajat ovat 3 pv ns. internaatteja
- Työpajat sisältävät luentoja, alustuksia, ryhmäkeskusteluja ja EMDR -terapiaa
- Työpajat tarkoitettu erityisen vaikeissa työtilanteissa olleiden tueksi, kun tilanteesta kulunut vähintään ½ vuotta
- Työpajoihin hakeutuminen: esimies tai tth lähettää tai henkilö itse hakeutuu
- Posttraumatyöpajojen järjestämiskustannuksista vastaa Poliisihallitus
- Lähettävä yksikkö vastaa osallistujansa kustannuksista

Kokemuksia posttraumatyöpajoista Ähtäri 2014

Ka 4,86

- "Sen mitä tulin hakemaan, eli "työkalun" (työkaluja) joilla pääsee purkamaan sitä paskaa, mitä tulee kerättyä matkan varrella"
 - "Toisenlaista ajatusmallia/tyyliä ongelmatilanteisiin töissä mutta myös vapaa-aikana. Koulutus oli enemmän kuin positiivinen kokemus. Näistä päivistä löytyi työkaluja omaan jaksamiseen töissä"
- "Kyllä osallistuin. Olin hyvin skeptinen koko EMDR:ää kohtaan, mutta yllätyin positiivisesti. Kokemus laimensi kuvaa vanhasta tapahtumasta, eikä se tunnu niin pahalta. Sama vaikutus oli toisella kerralla siviiliasioita läpikäydessä."

Kriittisten tilanteiden jälkitoimien seuranta

- Poliisin jälkipuintiverkosto seuraa valtakunnallista toteutusta
- Työsuojelutoimikunta seuraa paikallista toteutusta
- Sharepoint neukkari

Purkukeskustelun ohjaaja täyttää lomakkeen, joka lähtee työnkulun mukaisesti työsuojelupäällikölle ja valtuutetulle.

Purkukeskustelut tilastojen valossa

Oulun poliisilaitoksella vuonna 2014 toteutettu yhteensä 3 kpl purkukeskustelutilaisuutta

- piiritystilanne ravintola-ammuskelun yhteydessä
- kuulustelijan pahoinpitely
- viiden sikiön löytyminen

Onko keskusteluja toteutettu useampia?

Olisiko ollut tarvetta keskusteluille enemmän?

Valtakunnallinen tilanne 1.1.-8.8.2014

Yhteensä **39** ilmoitusta (poliisivetoisia 38 ja tth-vetoinen 1)

9 eri poliisin yksikköä

Istuntoihin osallistunut **144** henkilöä, joista **4** harjoittelijaa

Kriittiset tilanteet:

- Muun järkyttävän kuolemantapauksen kohtaaminen työtehtävissä 13
- Aseellinen väkivallan kohteeksi tai sillä uhatuksi tuleminen 8
- Työkaverin kuolema tai vakava loukkaantuminen muualla kuin työyhteisössä 6
- Muulla tavoin järkyttävä tai stressaava työtehtävä 2
- Vakava läheltä piti –tilanne

Lähde: Tuija Järvenpää

Kumulatiivinen stressi

Vähitellen kasautuva räsitus, joka ei välttämättä sisällä erityistä dramatiikkaa. Voimakkaan ja pitkäaikaisen kuormituksen seurauksena voi syntyä terveyden ja hyvinvoinnin häiriöitä, jotka ilmenevät erilaisina fyysisinä ja psyykkisinä oireina, jatkuvana väsymyksenä sekä mahdollisesti työperäisinä sairauksina. Työn kuormitustekijöitä voivat olla mm. työn suuri määrä, tiukka aikapaine, vaativat työtehtävät (esim. väkivaltatilanteet, lapsiporno, henkeen ja terveyteen liittyvät rankat tilanteet yms.)

Kumulatiivinen stressi jatkuu

- Esimiehillä vastuu henkilöstön työhyvinvoinnin ja jaksamisen seuraamisesta päivittäisessä arjessa
- Tulos- ja kehityskeskustelut, altistelomake (Kameleon)
Kameleon: Henkilöstöhallinto ▶ Muut ▶ Altistelomake
- Kumulatiivinen stressi kyllä ▶ GHQ12 lomake
- Lomake toimitetaan työterveyshuoltoon, jossa suoritetaan arviointi ja suunnitellaan jatkotoimenpiteet

Kiitos

Sirpa Paakkari